

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV FINANČNE KRIZE NA SPREMEMBE MEDNARODNIH
RAČUNOVODSKIH STANDARDOV POROČANJA**

Ljubljana, avgust 2011

MATEVŽ LAH

IZJAVA

Študent Matevž Lah izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom Sergeje Slapničar, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 24.8.2011

Podpis:_____

KAZALO

UVOD.....	1
1 OZADJE IN RAZVOJ FINANČNE KRIZE	2
1.1 Začetki finančne krize.....	4
1.2 Mednarodni standardi računovodskega poročanja.....	6
2 OČITKI MEDNARODNIM RAČUNOVODSKIM STANDARDOM V ČASU FINANČNE KRIZE	9
2.1 Poročilo Foruma G20.....	10
2.2 Očitki merjenju po pošteni vrednosti.....	12
2.3 Očitki, povezani z zunajbilančnim računovodenjem	15
2.3.1 Nekonsolidiranje enot s posebnim namenom.....	16
2.3.2 Listninjenje	18
2.3.3 Obračunavanje popravkov vrednosti posojil	19
3 ODZIV IN UKREPI ODGOVORNIH INSTITUCIJ ZA STANDARDE	19
3.1 Priporočila svetovalnega odbora za finančno krizo - FCAG	20
3.1.1 Učinkovito finančno poročanje	20
3.1.2 Omejitve finančnega poročanja	21
3.1.3 Konvergenca računovodskih standardov	21
3.1.4 Neodvisnost in odgovornost odborov za standarde	22
3.2 Računovodenje zunajbilančnih enot s posebnim namenom	22
3.3 Razkritja.....	24
3.4 Uporaba načela poštene vrednosti	25
3.5 Novi MSRP 9 – Finančni instrumenti.....	27
3.5.1 Razvrstitev in merjenje po MSRP 9	28
3.5.2 Oslabitve finančnih sredstev po MSRP 9.....	33
3.5.3 Računovodenje pred tveganjem varovanih postavk po MSRP 9	34
SKLEP	35
LITERATURA IN VIRI.....	37

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Gibanje cen nepremičnin od 1999 do 2009</i>	<i>3</i>
<i>Slika 2: Organigram Fundacije MSRP in IASB.....</i>	<i>8</i>
<i>Slika 3: Uporaba možnosti vrednotenja obveznosti po pošteni vrednosti</i>	<i>33</i>

UVOD

V letih 2006 in 2007 so se svetovna gospodarstva soočila z velikim izzivom. Finančna kriza, ki se je začela v Združenih državah Amerike in se nato razširila v Evropo, od tam pa še na druga gospodarstva sveta, je povzročila nemalo težav, katerih posledice se še močno čutijo v času pisanja te diplomske naloge. Čeprav se večina analitikov strinja, da so prvotne težave finančne krize mimo, menim, da bomo posledice te finančne krize še dolgo čutili. Sedanjo finančno krizo bi lahko opisal kot popolno nevihto, v kateri se vse sestavine v določenem trenutku popolnoma ujamejo. Presežna likvidnost denarja na trgu in nizke obrestne mere so omogočile pridobivanje poceni posojil. Ohlapna pravila pri dodeljevanju posojil in nizke cene nepremičnin so klicale po nakupih le-teh. Vsak je lahko pridobil posojilo, se zadolžil prek svojih meja in porabil več od svojih finančnih zmožnosti. Finančne inovacije so omogočale »varne« naložbe v izvedene finančne instrumente, ki so jih izdali velike in spoštovane banke in skladi. To je le nekaj glavnih razlogov za polom, ki je sledil.

Poleg krize trga nepremičnin je pospešek krizi dala še likvidnostna kriza, ki je sprožila val nezaupanja na medbančnih trgih. Banke so ustavile kreditiranje, to pa je ustavilo tudi gospodarstva po svetu, ki so večinoma rasla s pomočjo teh posojil.

Med vsemi temi dejavniki so bonitetne agencije, revizijske hiše, računovodski standardi in ne nazadnje tudi uporabniki le-teh. Namen diplomske naloge je analizirati spremembe mednarodnih računovodskih standardov poročanja (angl. *International Financial Reporting Standards*, v nadaljevanju MSRP) zaradi finančne krize, predvsem pa je bistvo predstaviti odziv Mednarodnega odbora za računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Board*, v nadaljevanju IASB), ki je odgovoren za izdajo, uvajanje in spremembe MSRP-jev. MSRP-ji so v Sloveniji obvezni za družbe, katerih delnice kotirajo na kateri od evropskih borz in ki so zavezane h konsolidaciji (obvezno sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov po MSRP), banke, zavarovalnice in druge družbe, v katerih se uprava odloči za to možnost. Večina drugih družb se za to odloči zaradi možnosti borzne kotacije v prihodnosti, saj so s tem bolj zanimive za tuji kapital, nekatere zaradi partnerjev iz tujine, druge zaradi matičnih podjetij v tujini itd. V prvem delu na kratko opisujem dogajanje v sedanji finančni in gospodarski krizi. Navajam ozadje in razvoj finančne krize, prelomne trenutke in posledice.

Nadaljujem z MSRP-ji, in sicer s postopki sprejemanja standardov in kratkim opisom institucij, ki so zadolžene za sprejetje, izdajo, pojasnila in nadzor nad standardi. Obenem pa predstavim ukrepe institucije IASB, ki so bili sprejeti zaradi političnih pritiskov.

Predstavljam očitke računovodskim standardom, pri čemer se osredotočim predvsem na MSRP-je, čeprav so prav tako leteli na Odbor za finančne računovodske standarde (angl. *Financial Accounting Standards Board*, v nadaljevanju FASB), ki izdaja ameriška splošno

sprejeta računovodska načela (angl. *General Accepted Accounting Principles*, v nadaljevanju US GAAP). Med njimi navajam priporočila Foruma G20, ki jih je izdal na svojih zasedanjih za finančno stabilnost. Prav tako sem zbral očitke, ki so leteli na merjenje po poštenu vrednosti, ki je bilo po mnenju kritikov eden izmed večjih krivcev za nastale razmere oziroma za poglobitev krize. Med krizo borzne vrednosti praviloma padajo, merjenje po poštenu vrednosti pa zahteva vrednotenje po tržnih cenah. Kritiki so trdili, da je ta krog padanja tržnih cen, slabitev in posledično izkazanih izgub v poslovnih izidih družb glavni krivec za krizo. Navajam tudi očitke računovodskim standardom pri računovodenju zunajbilančnih sredstev.

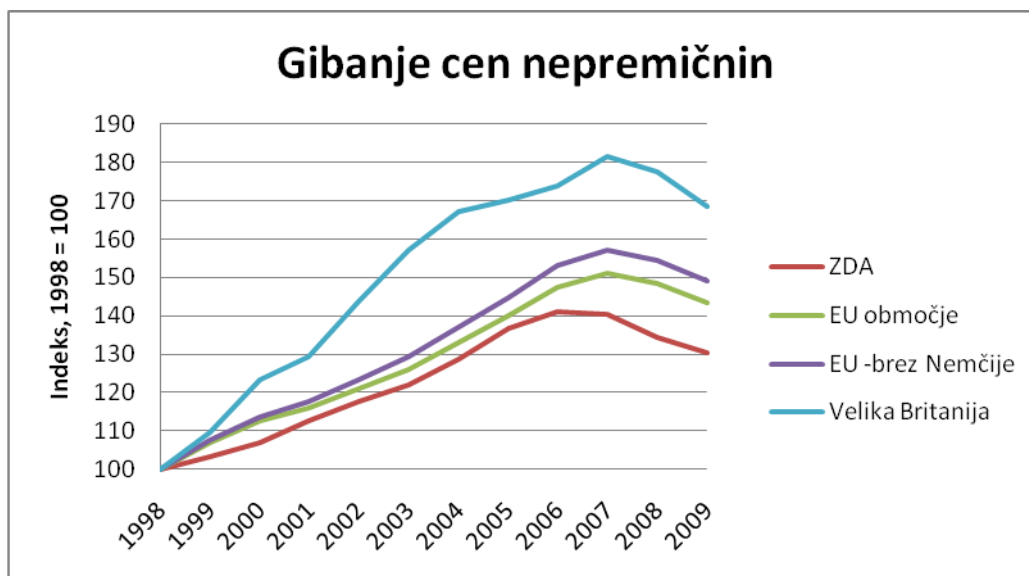
Večji del posvetim ukrepom organizacije IASB. Navajam priporočila, ki jih je izdala Svetovalna skupina za finančno krizo (angl. *Financial Crisis Advisory Group*, v nadaljevanju FCAG), ki sta jo ustanovila odbora IASB in FASB, da bi podala priporočila za prednostna področja delovanja. Nadaljujem s spremembami standardov, ki jih je predlagala organizacija IASB. Vse spremembe so se sprejemale s širokim konsenzom zainteresirane javnosti. Opisujem glavna področja delovanja, ki so bila spremenjena ali pa se spreminjajo. Ta glavna področja se nanašajo na izboljšave standardov na področju računovodenja enot s posebnim namenom, dopolnitve standardov pri vprašanju zunajbilančnih razkritij, na koncu pa še spremembe pri merjenju in vrednotenju na podlagi poštene vrednosti. Pomembna se mi zdi zamenjava standarda MRS 39 z novim MSRP 9, ki obravnava merjenje in pripoznavanje finančnih instrumentov. Posebno pozornost si zasluži, ker gre pri zamenjavi tega standarda za največjo vsebinsko spremembo pri prenovi standardov kot posledici finančne krize.

1 OZADJE IN RAZVOJ FINANČNE KRIZE

Teza, da je sedanja kriza najhujša po veliki recesiji 1928–1933, ima veliko zagovornikov in imajo prav. Kriza tokrat ni oplazila perifernega kapitalizma, temveč ZDA, katerih BDP znaša 28 odstotkov svetovnega BDP (Kovač, 2008).

Sedanja finančna kriza se je začela v ZDA. Cene nepremičnin v ZDA in po svetu so pred krizo močno rasle. Glavni razlog za rast cen nepremičnin od leta 2000 do 2007 je bilo povečano povpraševanje po nepremičninah. V spodnji tabeli prikazujem gibanje realnih cen nepremičnin od leta 1999 do 2009. Prikazano je gibanje cen v ZDA, območju EU, območju EU brez Nemčije, saj so cene nepremičnin v Nemčiji skozi celotno obdobje realno padale, in gibanje cen v Veliki Britaniji.

Slika 1: Gibanje cen nepremičnin od 1999 do 2009

Vir: OECD, Anex table 59. House prices, 2011

Graf kaže, da so se cene nepremičnin v obdobju od leta 1999 do 2009 zvišale za 40 odstotkov v ZDA in do 80 odstotkov v Veliki Britaniji. Gre za rast realnih cen, ki so zmanjšane za rast indeksa življenjskih potrebščin.

Prvi razlog za povečanje povpraševanja je bil presežek denarnih sredstev pri bankah (Svetovna finančna kriza 2007/2008–20??, 2008). Pred krizo so ZDA beležile visok pritok tujega denarja, predvsem iz hitro rastočih gospodarstev Azije in nekaterih držav proizvajalk nafte (Bernanke, 2005). Presežek likvidnih sredstev so morale banke vložiti naprej in ta presežni denar je omogočil hitro rast hipotekarnih posojil. Pomemben dejavnik povečanega povpraševanja po nepremičninah pa so bile tudi nizke obrestne mere, ki so bile posledica blažitve učinkov »internetnega balona« oziroma *balona Dot.com*, terorističnih napadov in vojn. Presežek denarja in nizke obrestne mere so ustvarili idealne pogoje za pridobitev poceni posojil (Svetovna finančna kriza 2007/2008–20??, 2008).

Drugi in glavni razlog pa je bil prelahko odobravanje drugorazrednih hipotekarnih kreditov (angl. *sub-prime loans*), to je kreditov tistim strankam, ki niso imele zadostne kreditne sposobnosti za nakup lastne nepremičnine. Prav tako je šla zakonodaja v smeri deregulacije. Septembra 1999 je Fannie Mae (angl. *Federal National Mortgage Asociation* – ena od družb za odkupovanje hipotekarnih kreditov od hipotekarnih bank) po navodilih tedanje Clintonove vlade začela izvajati program povečanja lastništva nepremičnin med manjšinskim prebivalstvom in tistimi z nizkimi dohodki. To je storila tako, da je znižala zahteve in pogoje, pod katerimi je bila pripravljena odkupovati hipotekarne kredite od hipotekarnih bank (Holmes, 1999). Skok pravi, da je bilo 60 odstotkov drugorazrednih

hipotekarnih posojil v letu 2006 odobrenih brez vsake dokumentacije oziroma uradne preveritve dohodkov posojilojemalcev (Skok, 2009, str. 31).

Banke so kmalu ugotovile, da lahko svoje kreditno tveganje pri dajanju posojil prenesejo oziroma razporedijo z izvedenimi finančnimi instrumenti. Banke in investicijske banke so več različnih hipotek (precej teh hipotek je bilo vprašljive kakovosti) združile in narezale na tranše, s katerimi se je potem redno trgovalo in zagotavljalo likvidnost pri teh finančnih instrumentih (Medvešek Pušnik, d.d., 2008, str. 2).

Tako so se razvili finančni instrumenti, ki so omogočali, da so se obveznosti iz hipotekarnih posojil lahko prodajale kot hipotekarne obveznice (angl. *Mortgage Backed Securities*, v nadaljevanju MBS) in zadolžnice, zavarovane z imetjem (angl. *Collateralized Debt Obligations*, v nadaljevanju CDO). Težava teh instrumentov je bila, da so bili sestavljeni iz različno tveganih hipotekarnih posojil, prav tako pa se je zabrisal odnos med posojilodajalcem in posojilojemalcem, saj z nakupom teh izvedenih instrumentov kupec ni vedel, v kako tvegane naložbe gre njegov vložek. Tako je bila vloga bonitetnih agencij, ki so preverjale tveganost teh instrumentov, še pomembnejša (Lewis, 2010). George Soros je v enem od intervjujev dejal, da je »Super-Boom« ušel izpod nadzora, ko so novi izvedeni finančni instrumenti postali tako zapleteni, da regulatorji niso znali več izračunati oziroma določiti njihovih tveganj in so se zato začeli zanašati na bančne metode upravljanja tveganj. Podobno so se bonitetne agencije zanašale na ocene tveganja finančnih instrumentov, ki so jih predstavile banke, ki so te finančne instrumente iznašle (Soros, 2008).

Investitorji niso dvomili o tveganju teh obveznic, saj so bile izdajateljice banke z dobro boniteto, poleg tega je naložba v nepremičnino od nekdaj veljala za eno najvarnejših. Te obveznice so omogočile tujim vlagateljem vložek v ameriški nepremičninski trg, ki je bil v tem času zaradi velikega povpraševanja in gradnje v velikem vzponu. Z nepremičninskimi obveznicami so investicijske banke pridobile poceni denar, ki so ga nato posodile posojilojemalcem.

1.1 Začetki finančne krize

Nepremičninski balon, ki se je polnil na podlagi rasti cen nepremičnin, predvsem s pomočjo izvedenih finančnih instrumentov, investicijskih bank, njihovih posrednikov in bonitetnih hiš, ne nazadnje pa tudi prebivalstva, ki se je zadolževalo preko svojih meja, je kmalu dočakal usodo *balona Dot.com*.

Kriza, ki se je začela v ZDA kot nepremičninska kriza in se je prenesla na finančno področje, ima dve smeri, preko ZDA v Evropo in druge dele sveta ter s finančnih trgov nazaj v realno gospodarstvo (od koder je prišel hipotekarni povod) (Štiblar, 2011, str. 2).

Ko je v letih 2006 in 2007 počil nepremičninski balon (napihnjene cene nepremičnin so začele padati), je to povzročilo tudi pok finančnega balona. Hipotekarni posojilojemalci so kmalu ugotovili, da je postal njihov kredit mnogo večji kot imajo rednih dohodkov in kot je znašala tržna vrednost njihove nepremičnine, zato niso bili več sposobni redno odplačevati anuitet posojil. S tem hipotekarne obveznice niso bile servisirane in tako tudi tranše CDO niso vračale obljubljenega. Ker se ni vedelo, kakšna tveganja vsebujejo, so jih njihovi imetniki začeli hitro prodajati, kar jim je dodatno znižalo ceno, saj jih nihče ni želel kupovati (Štiblar, 2011, str. 2).

Banke so torej obtičale s kupom nepremičnin, ki so zaradi zmanjšane povpraševanja začele izgubljati vrednost. V bilancah so imele preveliko izpostavljenost izvedenim finančnim instrumentom, katerih kritje je postajalo čedalje manj vredno (Medvešek Pušnik, d.d., 2008, str. 2). Banke niso prejemale denarja od posojilojemalcev, hkrati pa so imele izposojen denar od drugih bank na medbančnem trgu.

Med bankami je zavladalo veliko nezaupanje, ker se ni natančno vedelo, koliko ima katera banka slabih terjatev in ostalih finančnih instrumentov v svojih bilancah. Ker si banke zaradi strahu, da bo nasprotna stran propadla, niso upale več posojati denarja druga drugi, je medbančni denarni trg zamrl, posledično pa tudi trg kreditov realnemu sektorju. Banke so upale posojati denar le še centralni banki in državi, tako da so tudi podjetja in posamezniki ostali brez posojil, nujno potrebnih za njihovo delovanje in porabo. Obrestne mere so se strmo dvignile (Svetovna finančna kriza 2007/2008–20'??, 2008).

Štiblar je v svoji knjigi navedel nekaj prelomnih trenutkov v finančni krizi. Aprila 2007 je ob poku hipotekarnega balona bankrotirala prva večja hipotekarna ustanova v ZDA (New Century Financial Corporation). To je bil znak za zaostroitev pogojev posojanja denarja na finančnem trgu, kar je izničilo vso dodatno likvidnost. Začetek padanja cen nepremičnin je povzročil začetek finančne krize. Septembra 2007 je »padla« britanska banka Northern Rock, čeprav so centralne banke v sistem že vnašale dodatno likvidnost. Padanje cen nepremičnin ni bilo ustavljeno. Leta 2008 so ZDA s 168 milijardami dolarjev davčnih povračil želele pospešiti končno povpraševanje, da bi se izognile gospodarski recesiji. Istega leta je propadla prva iz peterice velikih investicijskih bank v ZDA, Bear Stearns, ki jo je kupila JP Morgan ob dodatni podpori ameriške centralne banke. Prav tako so ZDA nacionalizirale dve največji hipotekarni finančni ustanovi (Fannie Mae in Freddy Mac), ki sta bili vključeni v zavarovanje več kot polovice od prek trilijona dolarjev hipotekarnih posojil v ZDA. Propadli sta naslednji dve od velike peterice investicijskih bank, Merrill Lynch in Lehman Brothers. Prvo je kupila Bank of America, za drugo pa kupca ni bilo. Prav slednje mnogi ocenjujejo kot prelomni dogodek v globalni finančni krizi, saj se je po tem dogodku le-ta še bolj poglobila. Delniški trgi so po teh dogodkih še močneje padali. Ameriška vlada je odobrila 85 milijard dolarjev dvoletnega posojila največji zavarovalnici AIG, da bi jo rešila bankrota, v zameno pa je dobila varščino v višini 80 odstotkov delnic. Zavarovalnica je bila preprosto prevelika, da bi propadla (*»too big to fail«*). Padec se je kljub začetnim ukrepom nadaljeval. Za ustavitev padanja domin je bil oktobra 2008 sprejet

finančni paket za sistemsko rešitev finančnega sistema in Wall Streeta. Šlo je za 700 milijard dolarjev odobrenih proračunskih sredstev, skupaj z drugimi ugodnostmi v vrednosti dodatnih 150 milijard dolarjev. Tri dni pozneje so borzni indeksi na Wall Streetu padli za več kot 7 odstotkov, kar kaže, da niso verjeli v uspeh finančnega paketa. Tudi realni sektor se je vse bolj poglobljal v recesijo. Še nižje so padli borzni indeksi na Japonskem, v Evropi in Rusiji. Tedaj so dosegli od tri- do petletne minimume (Štiblar, 2008, str. 92–94).

Med obdobjem močne globalne rasti, rastočih kapitalskih tokov in dolgotrajno stabilnostjo v preteklih obdobjih so udeleženci na trgih iskali višje donose brez zadostnih presoje tveganja in zadostnih skrbnih pregledov. Obenem sta kombinacija šibkih računovodskih standardov, nezdravega upravljanja tveganj, vedno bolj zapletenih in nejasnih finančnih produktov in posledično prekomeren finančni vzvod ustvarila ranljivost v mednarodnem finančnem sistemu (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 1).

Oblikovalci pravil in zakonov, regulativni in nadzorni organi, v nekaterih razvitih državah niso ustrezno ocenili tveganj, ki so se nabirala na finančnih trgih, niso bili v koraku s finančnimi inovacijami in niso zadostno upoštevali sistemskih posledic nekaterih domačih politično-finančnih ukrepov (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 1).

Bistveni temeljni dejavniki za nastanek današnje situacije so bile med drugimi neskladne in nezadostno vodene makroekonomske politike in neustrezne strukturne reforme, kar je privedlo do nevzdržne globalne makroekonomske situacije. Skupek teh dejavnikov je povzročil resne motnje na globalnih trgih (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 1).

1.2 Mednarodni standardi računovodskega poročanja

V EU vse javne delniške družbe od leta 2005 uporabljajo MSRP-je. Med finančno krizo so nekatera področja ureditve mednarodnih standardov prišla pod drobnogled. S podporo G8 je Forum za finančno stabilnost (angl. *Financial Stability Forum*) IASB-ju predlagal tri področja delovanja. Ti predlogi so bili podani, da bi IASB deloval za zmanjševanje posledic krize. Predlagal je spremembe na področju merjenja po poštenih vrednostih na nelikvidnih trgih, področju izboljšanih razkritij in računovodenju zunajbilančnih postavk (IFRS, 2008).

Prav ta področja so uporabniki in pripravljavci računovodskih standardov najbolj kritizirali. Podrobnejše očitke in slabosti navajam v naslednji točki diplomskega dela. IASB je institucija, ki sprejema in izdaja MSRP-je, za kar ima določene postopke in pravila. Standardi so sprejeti v šestih korakih (IFRS, 2011):

- določitev dnevnega reda,
- načrtovanje projekta,
- razvoj in objava dokumenta za razpravo,
- razvoj in objava osnutka predloga,
- razvoj in objava standarda,
- dejavnosti po izdaji standarda.

Gre za utečen in dolgotrajen postopek, v katerem sodeluje zainteresirana javnost, ki lahko glede izdanih osnutkov do določenega datuma poda svoje poglede, pripombe in predloge.

Proces izdaje standardov spremlja več institucij. Za izdajo standardov je bila do leta 2001 zadolžena organizacija Sveta za mednarodne računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Committee*, v nadaljevanju IASC), ki je izdala 41 MRS-jev in 25 pojasnil k standardom, nato pa se je v istem letu temeljito prestrukturirala. Ustanovila se je Fundacija IASC in nov odbor za izdajanje standardov IASB (Cronology of IASC and IASB, 2011).

Namen Fundacije IASC je nadzor nad IASB-jem in imenovanje članov IASB-ja. V letu 2010 je Fundacija IASC izpeljala spremembe statuta in med drugim zaradi lažje razumljivosti spremenila nazive organov. Sama Fundacija IASC se je preimenovala v Fundacijo MSRP (angl. *IFRS Foundation*) (Cronology of IASC and IASB, 2011).

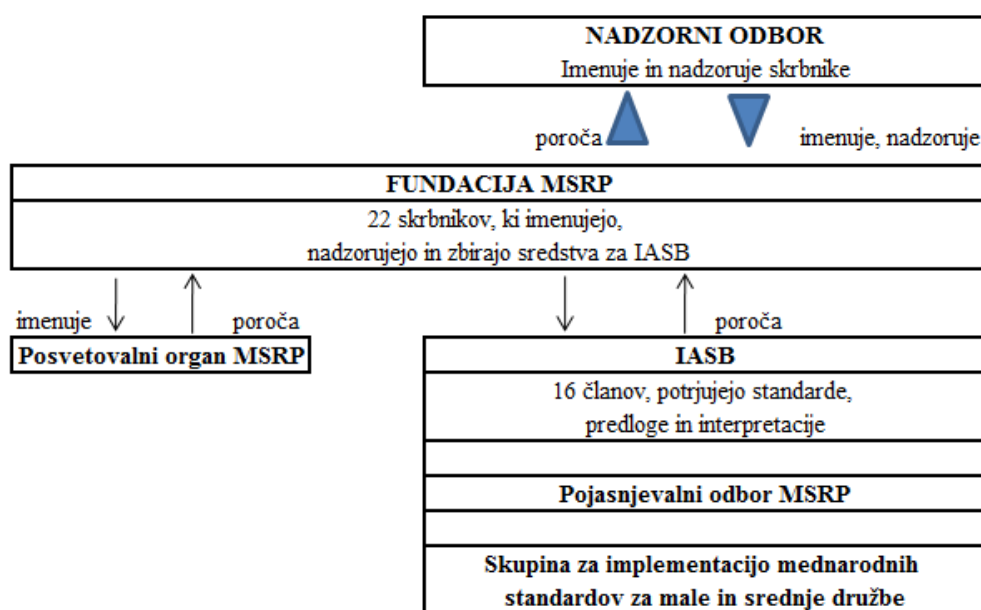
Fundacija MSRP je sestavljena iz 22 skrbnikov. Skrbniki promovirajo delovanje IASB-ja, vendar niso vključeni v tehnična vprašanja, ki zadevajo mednarodne standarde. Zagotavljajo tudi finančna sredstva za delovanje IASB-ja, ena pomembnejših nalog pa je imenovanje članov IASB-ja. Šest skrbnikov mora biti z območja Azije/Oceanije, šest iz Evrope, šest iz Severne Amerike, eden iz Afrike, eden iz Južne Amerike in dva iz ostalega sveta (IFRS, 2011n). Februarja 2009 je Fundacija MSRP ustanovila nadzorni odbor (angl. *Monitoring Board*), ki imenuje in nadzoruje skrbnike Fundacije MSRP. Nadzorni odbor, ki je najnovejši organ, deluje kot formalna vez med predstavniki kapitalskih trgov in Fundacijo MSRP ter tako omogoča vpliv na oblikovanje standardov, ki so v uporabi (The IASB structure, 2011). Glavna naloga je nadzor nad skrbniki, da ti delujejo v skladu s statutom Fundacije MSRP (IFRS, 2011k).

IASB je neodvisen organ, ki je zadolžen za razvoj in izdajo MSRP in MSRP za male in srednje družbe ter potrditev pojasnil MSRP-jev, ki jih predlaga Pojasnjevalni odbor MSRP (angl. *IFRS Interpretations committee*). Vsa srečanja odbora so javna. Pri izpolnjevanju svojih nalog IASB uporablja odprt, transparenten in temeljit proces – pri tem objavlja svoja dognanja in študije, da bi informiral in v diskusijo vključil zainteresirano javnost. Prav tako tesno sodeluje z vlagatelji, analitiki, regulatorji, direktorji in računovodskimi strokovnjaki (IFRS, 2011a). Organ IASB sestavlja 16 članov, ki imajo strokovno in praktično računovodsko znanje. Izdajo novega standarda, njegov popravek ali izdajo pojasnila mora potrditi 10 od 16 članov, da ta začne veljavati (The IASB structure, 2011).

Poleg IASB-ja in Fundacije MSRP sta bila ustanovljena Posvetovalni svet za standarde (angl. *Standards Advisory Council*, v nadaljevanju SAC) in Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje (angl. *European Financial Advisory Group*, v nadaljevanju EFRAG) (Cronology of IASC and IASB, 2011). EFRAG svetuje in nudi tehnično podporo Evropski komisiji pri sprejemanju izdanih MSRP-jev (Facts, 2011). Člane SAC-a imenuje Fundacija MSRP. SAC združuje organizacije in posameznike, ki imajo interes pri sestavljanju mednarodnih računovodskih izkazov, z nalogo, da svetuje IASB-ju pri prednostnih nalogah v procesu določanja standardov, sporoča odziv javnosti na proces določanja standardov in nudi druge nasvete IASB-ju in Fundaciji MSRP (The IASB structure, 2011).

Prav tako pomemben organ je Odbor za pojasnjevanje mednarodnih standardov računovodskega poročanja (angl. *International Financial Reporting Interpretation Committee*, v nadaljevanju IFRIC), ki je deloval od leta 1997 z nalogo nuditi pojasnila za izdane MRS-je. Do preimenovanja je izdal 33 pojasnil, ki so tudi del današnjih MSRP-jev. Naloga IFRIC-a je poleg izdaje pojasnil standardov pravočasno izdajati smernice in pojasnila za področja, ki še niso obravnavana v izdanih standardih. IFRIC je bil prvotno sestavljen iz 14 članov, ki jih prav tako imenuje Fundacija MSRP, poroča pa IASB-ju (Cronology of IASC and IASB, 2011). Kot se je prej Fundacija MSRP, sta se zaradi lažje razumljivosti preimenovali tudi podporni inštituciji IFRIC in SAC. IFRIC se je preimenoval v Pojasnjevalni odbor MSRP, SAC pa v Posvetovalni organ MSRP (angl. *IFRS Advisory Council*). Obe organizaciji z novima imenoma imata enake funkcije in naloge kot predhodnika SAC in IFRIC (Cronology of IASC and IASB, 2011). Zaradi lažje predstave organov, ki sodelujejo pri izdaji in pojasnjevanju MSRP-jev, sem v spodnjem organigramu navedel povezave med njimi.

Slika 2: Organigram Fundacije MSRP in IASB

Vir: IFRS, The Organisation, 2011m

Trenutno so MSRP-ji veljavni v 102 državah po svetu. Uporabljajo se kot MSRP-ji ali pa so lokalni računovodski standardi v celoti usklajeni s principi MSRP, kot so Slovenski računovodski standardi. IASB pričakuje, da bo do leta 2011 te standarde uporabljalo več kot 150 držav (Raghavan, 2009, str. 16).

Finančna kriza in z njo povezane kritike računovodskih standardov so postavile prednostne cilje navedenim organizacijam za izdajo standardov. Večina sprememb standardov, ki zajemajo te prednostne cilje, je bila že pred krizo na dnevnem redu institucij. IASB je bil deležen pritiskov, da pospeši sprejetje standardov.

Oktobra 2008 je EU zahtevala, da IASB dopolni standard MRS 39, da bo dovoljena prekvalifikacija instrumentov iz kategorije merjenja po pošteni vrednosti. Posledično je bilo veliko finančnih instrumentov, ki bi bili merjeni po pošteni vrednosti, tako merjenih po odplačni vrednosti. Politični pritisk je bil tako močan, da je IASB dovolil, da družbe prekvalificirajo instrumente za nazaj do junija 2008, preden so cene posojil in obvezniških instrumentov občutno padle (Bushman & Landsman, 2010, str. 269). V pismu novembra 2008 so skrbniki Fundacije MSRP zapisali, da podpirajo zadane cilje, a pozivajo k preudarnem sprejetju standardov in upoštevanju postopkov za oblikovanje in sprejetje standardov, da bi izdajatelji ostali neodvisni in zaupanje vanje ne bi bilo omajano (IFRS, 2008).

2 OČITKI MEDNARODNIM RAČUNOVODSKIM STANDARDOM V ČASU FINANČNE KRIZE

MSRP-ji so se skozi svoj obstoj razvijali in prilagajali. S prihodom finančne krize sta bili obe glavni organizaciji za izdajo standardov, IASB in FASB, postavljeni pred težko nalogo prestrukturiranja. Že vrsto let poteka proces harmonizacije in poenotenja standardov. Leta 2002 sta organizaciji podpisali Norwalkški sporazum, v katerem sta se s kratkoročnimi cilji zavezali k odpravi razlik med standardi in dolgoročnimi projekti, ki so strmeli k izboljšanju obstoječih in izdaji novih standardov.

Ko se je kriza iz ZDA prelila v Evropo, so se pokazale pomanjkljivosti in razlike med računovodskimi praksami, ki niso bile sposobne ponuditi zahtevanih informacij na svetovnih trgih. Na eni strani so imeli uporabniki na voljo standarde, ki so omogočali pomanjkljiva in nezadostna razkritja računovodskih informacij, preslabo opredelitev skupine in preširok nabor možnosti vrednotenja naložb. Na drugi strani je bil nadzor nad računovodskimi izkazi preslab, prav tako pa so zatajile bonitetne agencije, ki niso prepoznale tveganj, ki jim je bil izpostavljen trg in ki so opravljala ocenjevanje bonitete podjetij ob precejšnjem navzkrižju interesov.

Prav tako je med zdajšnjo finančno krizo prišlo do pritiskov za spremembe računovodskih načel in standardov. Očitki se nanašajo predvsem na določanje in ugotavljanje poštene vrednosti in posledic, ki jih ta prinese.

2.1 Poročilo Foruma G20

Novembra 2008 je Forum G20, ki ga sestavljajo finančni ministri in guvernerji centralnih bank 19 držav, v Washingtonu izdal navodila za regulatorne in nadzorne organe, kako postopati, da bodo delovali v skladu z zmanjšanjem učinkov krize in preprečitvijo ponovnih zaostrovanj na kapitalskih trgih.

Poleg zagotavljanja likvidnosti na finančnih trgih in ukrepov za preprečitev nadaljnjih padcev je bila prednostna naloga implementirati spremembe pri regulatornih organih, ki so prva obramba pred nestabilnostjo trgov (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 2).

G20 je na srečanju v Washingtonu izdal pet prednostnih in splošnih ukrepov, ki bodo pripomogli k izboljšanju stanja. Ti ukrepi so (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 3):

- *Okrepitev transparentnosti in odgovornosti.* S tem so bili mišljeni transparentnost trgov in dodatna razkritja kompleksnih finančnih instrumentov z namenom preprečiti prekomerno tveganje.
- *Krepitev nadzora.* Namen reforme na tem področju je prevetrili procese regulacije, nadzora in upravljanja tveganj na svetovnih trgih in zagotoviti, da je vsak subjekt predmet primerne nadzora glede na njegovo vlogo na trgu. Predvsem je poudarek na nadzorovanju bonitetnih agencij in globalnih regulatorjev, obenem pa na zagotavljanju, da ta nadzor ne ovira inovativnosti in razvoja finančnih instrumentov.
- *Spodbujati celovitost finančnih trgov.* Namen je ščititi celovitost mednarodnih trgov z zaščito vlagateljev in potrošnikov.
- *Krepitev mednarodnega sodelovanja.* Izrazili so zahtevo po mednarodnem povezovanju in usklajevanju nadzornikov, da bi ustvarili pravila, ki bi bila globalno konsistentna.
- *Preoblikovanje mednarodnih institucij.* Namen je pospešiti in razširiti reforme Breton-Woodskih institucij in pozvati k širšemu zastopstvu revnejših držav v institucijah, kot je Forum za finančno stabilnost.

Finančni ministri držav članic G20 so dobili nalogo, da oblikujejo dodatne rešitve na naslednjih področjih (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 4):

- omejitev vpliva procikličnosti v regulativni politiki,

- pregled in uskladitev mednarodnih računovodskih standardov, zlasti za kompleksne vrednostne papirje v finančno stresnih časih,
- krepitev odpornosti in preglednost kreditnih trgov izvedenih finančnih instrumentov in zmanjševanje njihovih sistemskih tveganj, vključno z izboljšanjem infrastrukture »over-the-counter« trgih,
- pregled primernosti prakse višjih denarnih nadomestil direktorjev za višja tveganja in finančne inovacije na trgu,
- pregled upravljanja in zahteve glede virov sredstev v mednarodnih finančnih institucijah,
- določanje obsega sistemsko pomembnih institucij in določanje njihovih ustreznih ureditev oziroma nadzorov.

Prav tako so za navedenih 5 ukrepov navedli takojšnje in srednjeročne postopke. Voditelji so navedli več postopkov za preoblikovanje in reševanje naštetih težav, vendar bom v nadaljevanju opisal le tiste, ki se nanašajo na predmet te diplomske naloge.

Kot takojšnji postopek reševanja prvega ukrepa, to je krepitev transparentnosti in odgovornosti, so ključne računovodske organe pozvali, naj izdajo smernice za vrednotenje vrednostnih papirjev, pri čemer naj upoštevajo tudi vrednotenje kompleksnih in nelikvidnih finančnih proizvodov. Prav tako so se strinjali, da naj odpravijo pomanjkljivosti na področju zunajbilančnih razkritij (angl. *off-balance sheet vehicles*). Zahtevati bi morali širša razkritja izvedenih finančnih instrumentov. Ob upoštevanju spodbujanja k finančni stabilnosti, transparentnosti in odgovornosti so predlagali, da računovodski regulatorni organi oblikujejo neodvisno telo, ki lahko preverja njihovo delo. Pozvali so zasebne finančne inštitucije, ki so že razvile svoje najboljše prakse na področju vrednotenja zasebnega kapitala in/ali hedge skladov, da jih posredujejo. Kot srednjeročni cilj so pozivali računovodske organe, da pospešeno delajo na enotnih, visokokakovostnih standardih računovodenja. Prav tako so pozvali h globalnemu sodelovanju med revizorji, nadzorniki in institucijami za izdajo standardov, da bi zasledovali cilj konsistentnih in enotnih pravil na trgih. Finančne institucije naj pripravijo razširjena razkritja tveganj in pripoznajo in razkrijejo vse izgube v skladu z najboljšimi globalnimi praksami, revizorji pa naj zagotovijo, da letna poročila vsebujejo popolne, točne in aktualne aktivnosti, vključno z zunajbilančnimi dejavnostmi (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 1).

Kratkoročni postopek za ukrep krepitev nadzora je predvideval dejavnosti razširjenega Forum za finančno stabilnost, Mednarodnega denarnega sklada (angl. *International Monetary Fund*, v nadaljevanju MDS) in drugih regulatorjev, da so navedli priporočila za zmanjšanje učinka procikličnosti, vključno z dognanji, kako vrednotenje in finančni vzvod, bančni kapital, prejemki managerjev po učinku in rezervacije vplivajo na ciklično dogajanje na trgu (Summit on financial markets and the world economy, 2008, str. 1).

Srečanje Foruma G20 v Londonu aprila 2009 je potekalo v znamenju Deklaracije o okrepitvi finančnega sistema. Glede na prejšnje sklepe so sledila bolj konkretna navodila, ki v razdelku o finančnih standardih priporočajo, da odgovorni pri izdaji standardov izboljšajo standarde za vrednotenje in merjenje finančnih instrumentov, in sicer glede na njihovo likvidnost in namen lastništva naložbe. Prav tako so predlagali, da ponovno ocenijo okvir poštene vrednosti (Declaration on strengthening the financial system, 2009).

Forum za finančno stabilnost, ki je podaljšana roka Foruma G20, je predlagal, da IASB in FASB do konca leta 2009 poenostavita standarde, ki se nanašajo na finančne instrumente. Predlagata, da se v prihodnosti prepreči računovodsko pripoznanje izgub zaradi slabih posojil z vključitvijo širših razkritij o lastnostih posojil. Prav tako naj delujejo v smeri enotnih mednarodnih standardov. Preko spremembe statuta IASB-ja naj aktivneje vključijo lastnike kapitala, regulatorje in države v razvoju pri oblikovanju in preoblikovanju računovodskih standardov (Declaration on strengthening the financial system, 2009).

2.2 Očitki merjenju po poštenu vrednosti

V času finančne krize so se nekateri ugledni strokovnjaki strinjali, da bi bilo treba merjenje po **poštenu vrednosti** ukiniti. Med njimi najdemo Abernathyja, izvršnega podpredsednika Združenja bančnikov ZDA za finančne institucije in pravne zadeve, ki trdi, da načelo poštene vrednosti izkrivlja vrednost sredstev, ki niso bila nabavljena za prodajo, kar postavlja banke v neenakopraven položaj, saj se na večino bančnih naložb načelo poštene vrednosti ne nanaša (Berman, 2008). Edvard Yinglin, predsednik Združenja bančnikov ZDA, pravi, da je vrednotenje po poštenu vrednosti primerno za kratkoročna sredstva za prodajo. Za sredstva in obveznosti, ki so v bilancah na dolgi rok, kot so posojila, depoziti in terjatve, pa vrednotenje ni primerno predvsem zato, ker vodi v nestabilno poročanje preko izkaza poslovnega izida (Leone, 2008). Forbes, glavni urednik časnika Forbes, svoje nestrinjanje z načelom vrednotenja po poštenu vrednosti izrazi na primeru bank, zavarovalnic in finančnih institucij. Navaja, da je 700 milijard odpisov, ki so jih finančne institucije odpisale, večinoma posledica popravkov vrednosti naložb, ne pa dejanskih denarnih izgub. Ko banke in zavarovalnice slabijo naložbe, morajo zaradi kapitalske ustreznosti po sveži kapital, kar je znak za bonitetne agencije, da je ocena določene institucije morda previsoka (Forbes, 2009). Wallison, ki je raziskovalec na inštitutu AEI (angl. *American Enterprise for Public Policy Research*), navede celotno verigo krivcev za kreditno krizo v Ameriki, od posrednikov z nepremičninami, posojilodajalcev, posojilojemalcev, špekulantov, »izumiteljev« finančnih instrumentov, vse do bonitetnih agencij in revizorjev. Pristavi pa, da 500 milijard dolarjev slabih hipotekarnih dolgov brez merjenja po poštenu vrednosti ne bi moglo povzročiti sesutja svetovnih finančnih trgov, ki obsega sredstva v višini 140 bilijonov dolarjev. Poziva k popravku merjenja po poštenu

vrednosti – ne samo zato ker je takšno merjenje zelo škodljivo za finančne institucije na današnjem trgu, ampak tudi ker povzroča **procikličnost** (Wallison, 2009).

Procikličnost je verižna reakcija padanja cen na trgu, saj zaradi kriznih razmer pada povpraševanje po določenih finančnih sredstvih, posledično pa pada tudi tržna cena teh sredstev. Banke in nekatere finančne institucije so zavezane zagotavljati določeno kapitalsko ustreznost. Kadar so banke izpostavljene kreditnemu tveganju in dolžnik ne izpolni svoje obveznosti, kar se je v času finančne krize pogosto dogajalo, se izguba krije iz kapitala banke. Kapital banke je običajno manjši od njenih naložb, zato že malo tovrstnih izgub lahko resno ogrozi obstoj banke. Da bi se zavarovala pred nesolventnostjo, mora zagotoviti dovolj kapitala. Izračun količnika kapitalske ustreznosti za kreditno tveganje pa je ravno eden od načinov določitve zadostne količine kapitala banke (Urbanc, 2004). V primeru merjenja po poštenu vrednosti so naložbe bank vrednostno padale. Zaradi kapitalske ustreznosti so banke primorane takšna sredstva prodajati. Se pravi, da dodatno prispevajo k padcu teh sredstev na trgu. Jasno je, da v času paničnih razprodaj tržne cene ne odražajo dejanskih vrednosti določenih družb, skladov oziroma drugih finančnih instrumentov, prekomerna ponudba na trgu pa posledično povzroča nižje cene. Tako se sredstva prodajajo, tudi če prej niso bila namenjena za prodajo.

V času finančne krize so bili pritiski na odgovorne institucije za ukinitve merjenja po poštenu vrednosti siloviti. Kritiki so zahtevali, da se merjenje po poštenu vrednosti nadomesti z merjenjem po izvirnih vrednostih, saj bi odpisi sredstev počasneje vplivali na bilanci stanja in izida, in da se dovoli prerazvrstitev sredstev iz kategorije »sredstva za prodajo« v kategorijo »sredstva do zapadlosti«. Namen slednjega je predvsem prekvalifikacija merjenja sredstev do zapadlosti po amortizacijski vrednosti, namesto po poštenu vrednosti. S tem bi se izognili izgubam, ki bi jih povzročilo merjenje po poštenu vrednosti (Huian, 2009).

Drugi večji očitek merjenju po poštenu vrednosti pa je bil predvsem ta, da ta popolnoma zataji na plitkih trgih oziroma na takih trgih, na katerih sam trg ne more prikazati pravilne/poštene vrednosti sredstva zaradi slabega ali nič prometa. Tako se Curkova in Slapničarjeva sprašujeta, kako naj poročevalci objektivno ugotavljajo, kakšna je poštena cena nekega instrumenta za »obveščenega« kupca na trgu, če je jasno, da trg ni učinkovit in se na njem pojavljajo anomalije, špekulacije in neracionalno vedenje investorjev (Curk & Slapničar, 2010, str. 4).

Trenutno še veljavni MRS 39 pravi, da so najboljši dokaz poštene vrednosti kotirane cene na delujočem trgu. Če trg za neki finančni instrument ni dejaven, ugotovi podjetje pošteno vrednost z uporabo tehnike ocenjevanja vrednosti. Cilj uporabe tehnike ocenjevanja vrednosti je ugotoviti, kakšna bi bila transakcijska cena na dan merjenja v preišljenem poslu menjave v normalnih poslovnih okoliščinah. Tehnike ocenjevanja vrednosti obsegajo uporabo zadnjega preišljenega tržnega posla med obveščenima in voljnima strankama, če so na voljo, primerjavo s trenutno pošteno vrednostjo drugega instrumenta, ki ima podobne

bistvene značilnosti, analizo diskontiranih denarnih tokov in modele za določanje cen opcij (Eurllex, 2011).

Se pravi, da standardi predvidevajo možnost plitkih oziroma nedelujočih trgov. Recimo, da ima družba naložbo v delniško družbo, ki kotira na hipotetičnem plitkem borznem trgu. Družba lahko manipulira s tako plitkim trgom tako, da konec leta proda del te naložbe, lahko že nekaj delnic, preko borznega trga na zadnji dan bilančnega leta po nižji ali višji vrednosti, kot jih ima v knjigah, odvisno od tega, kaj hoče taka družba doseči – dobiček ali izgubo iz te prodaje. Na drugi strani se pojavi kupec, ki je že prej dogovorjen in ima drugačne interese za tak nakup. Tako lahko ta družba celoten portfelj te naložbe prevrednoti na zadnjo borzno ceno po višji ali nižji »borzni« ceni. Če s to delnico ni prometa, potem tako manipulacijo trg dopusti. To je le primer, kako se lahko tržna cena zmanipulira.

Zaradi mogočih manipulacij s cenami na plitkih trgih standard predvideva vrednotenje z modeli vrednotenja. Kritiki poštene vrednosti pravijo, da izdelava modela za vrednotenje naložb že med cenilci velja bolj za »umetnost kot znanost«. Obenem so navedli primer, ki kaže, da odstotna razlika pri diskontni stopnji in rasti denarnih tokov v neskončnost lahko pomeni razliko 23 odstotkov pri vrednotenju po metodi diskontiranih denarnih tokov, ki je tudi najbolj uporabljana med modeli oziroma ima po navadi največjo težo pri končni oceni sredstev (Developments on Corporate Reporting and Governance, 2007). Uporaba modelov prinaša večje priložnosti za manipuliranje z vrednostmi, ker poslovodstvo lahko vpliva na izbiro modela in vhodnih parametrov. Najbolj očitni primeri vhodnih informacij v model, ki so težko dokazljivi in preverljivi, so predvidena rast denarnih tokov v neskončnost, predvideni izdatki za poslovno potrebna sredstva, diskontna stopnja ter razni diskonti, premije itd. Zelo majhne spremembe pri občutljivih faktorjih, kot sta diskontna mera in mera rasti, imajo pomembne posledice za pošteno vrednost teh postavk (Curk & Slapničar, 2010, str. 4). O zanesljivosti merjenja po poštenu vrednosti lahko postavim retorično vprašanje. Ali bi pooblaščen cenilec določeno naložbo pred začetkom finančne krize vrednotil na podobno vrednost kot v trenutnih razmerah, ko je že znan celotni domet zdajšnje finančne krize?

Zanimiva je tudi raziskava, ki je analizirala, kako vlagatelji na trgu kapitala povprečno cenijo sredstva v bilancah, ki so merjena na različnih ravneh merjenja poštene vrednosti. Merjenje sredstev je razdeljeno na tri ravni, in sicer na prvi so sredstva, merjena s tržno vrednostjo, na drugi so merjena s primerljivimi instrumenti na trgu in na tretji so tista, ki so merjena z modeli vrednotenja. Rezultati so pokazali, da vlagatelji na en dolar sredstev, merjenih na podlagi tržnih vrednosti, v povprečju cenijo na 0,76 dolarja. Sredstva, ki se merijo s primerljivimi tržnimi instrumenti, cenijo na 0,72 dolarja. Sredstva, ki so merjena z modeli vrednotenja, pa cenijo le na 0,12 dolarja (Wee Goh, Ng & Ow Yong, 2009).

Ameriški kongres je sprejel zakon o nujni gospodarski stabilizaciji, ki je začel veljati v začetku oktobra 2008. V njem je bilo merjenje po poštenu vrednosti obravnavano v dveh točkah. V prvi je SEC (angl. *Securities and Exchange Commission*) dobil odobritev, da

lahko ukine merjenje po poštenu vrednosti, če ugotovi, da je to v najboljšem javnem interesu, in če bi s tem zaščitili investitorje. V drugi je bilo odrejeno, da SEC pripravi študijo o vplivu računovodstva na tržne oziroma poštene vrednosti ter pripravi predloge za morebitne odkrite pomanjkljivosti (Curk, 2010).

Decembra 2008 je SEC ameriškemu kongresu predstavil 211 strani dolgo študijo, narejeno v skladu z zakonom o nujni gospodarski stabilizaciji. Študijo so naredili s 50 vzorčno izbranimi finančnimi institucijami. S tem vzorcem so zajeli 75 odstotkov vseh sredstev finančnih institucij v ZDA. Na podlagi tega vzorca so preučevali različne vidike poštene vrednosti in vpliva vrednotenja (Curk, 2010).

Izsledki študije so pokazali, da je 76 odstotkov sredstev v vzorcu, merjeno na drugi ravni, kar pomeni, da se vrednost ugotavlja iz tržnih cen enakih ali podobnih finančnih instrumentov in da ne gre za merjenje po neposrednih cenah s trga. Slednje predstavlja 15 odstotkov celotnih sredstev, merjenih po poštenu vrednosti. Preostalih 9 odstotkov sredstev je merjeno z različnimi načini vrednotenja (Curk & Slapničar, 2010, str. 5). Na podlagi teh podatkov so ugotovili, da je najzanesljivejšega merjenja po tržnih cenah le 15 odstotkov. Tovrstno merjenje je bilo deležno največ očitkov kritikov. Po teh podatkih lahko sklepamo, da vpliv vrednotenja po poštenu vrednosti ni bil tako velik na izgube ameriških družb, kot so ga prikazali kritiki merjenja po poštenu vrednosti.

Poleg tega Curkova navaja, da so v poročilu dognali, da investitorji verjamejo v to, da poštena vrednost pomeni preglednost v računovodskem poročanju in ponuja boljšo podlago za sprejemanje odločitev. SEC ugotavlja, da merjenje po poštenu vrednosti ni bilo bistveno za propade bank v letu 2008. Poročilo sporoča, da je bilo propadanje bank v ZDA rezultat kreditnih tveganj, padca kakovosti sredstev in v nekaterih primerih izguba zaupanja investitorjev in posojilodajalcev (Curk, 2010).

Težave, ki so jih navedli kritiki, so dejanske in tehtne. Vendar za njihov končni cilj, da bi bili trenutni standardi začasno ali dokončno spremenjeni, da bi omejili obseg merjenja po poštenu vrednosti, niso zadosti prepričljivi predvsem iz treh razlogov. Ne podajajo nobenih kredibilnih alternativ trenutnim standardom, zanemarjajo negativne posledice slabših informacij za uporabnike računovodskih izkazov, ki se objavljajo po trenutnih standardih, in zameglijo razliko med računovodskimi in bonitetnimi zadevami, ki sledijo različnim ciljem in jih je treba bolj razlikovati (Véron, 2008, str. 64).

2.3 Očitki, povezani z zunajbilančnim računovodenjem

Med sedanjo finančno krizo je transparentnost računovodskega poročanja pomembnejša kot kadarkoli, zato se mora transparentnost poslovanja prilagoditi tako, da bo zagotavljala razkritja kompleksnih finančnih produktov ter popolno in natančno razkritje finančnega položaja družb (Slapničar, 2009, str. 1).

Formalno razločevanje med tem, ali je posel prikazan bilančno ali zunajbilančno, je opredeljeno v računovodskih standardih, deloma pa zahteva tudi presojo posloводства. Osnovni pogoj za pripoznavanje sredstev in obveznosti bilančno je (Slapničar, 2009, str. 2):

- da obstaja verjetnost, da bodo sredstva ali obveznosti v prihodnosti povečevali ali zmanjševali gospodarske koristi, povezane z njimi,
- da imajo ceno ali vrednost, ki jo je mogoče zanesljivo izmeriti.

Slapničarjeva pravi, da zunajbilančni posli lahko družbo izpostavijo tveganjem in koristim, ki so nezanemarljivi za oceno finančnega stanja družbe in, kadar je družba sestavni del skupine, tudi finančnega stanja skupine kot celote. Pomen razkritij v pojasnilih k računovodskim izkazom zato čedalje bolj narašča, posebej v času gospodarske krize, ko želi uporabnik izvedeti, koliko so terjatve, izkazane v bilanci stanja, dodatno zavarovane, katera sredstva so zastavljena ali pod hipoteko itd. (Slapničar, 2009, str. 2).

Zanimivo je, da sta zunajbilančno evidentiranje in pripoznavanje ponovno dva izmed krivcev za sedanjo finančno krizo. V preteklosti lahko kot primer navedem ameriško družbo Enron, ki je z ustvarjanjem enot s posebnim namenom (angl. *Special purpose entity*, v nadaljevanju SPE) ustvarjala dobičke v matični družbi, medtem ko je obveznosti in izgube premikala na ustanovljene SPE-je. Spretno so uporabljali vse luknje v zakonih in standardih, da so se lahko izognili konsolidaciji družb, na katere so prenašali izgube in obveznosti. Prav tako so Enronovi »inovatorji« te SPE-je ustvarjali v davčnih oazah, tako da lastništva ni bilo mogoče temeljito preveriti (Enron, 2011). Tako je družba Enron kovala visoke dobičke, v resnici pa je izgubljala denar, a investitorji za to niso vedeli.

Problema konsolidiranja in pripoznavanja sta v sedanjí finančni krizi povezana, saj je šlo pogosto za odpravo pripoznanja finančnih instrumentov, povezanih z uporabo SPE-jev, ki se prav tako niso konsolidirali. Zunajbilančno obravnavanje in pripoznavanje v letnih poročilih sta lahko rezultat standardov konsolidiranja (na primer SPE-ji) ali odprave pripoznanja (na primer odstranitev sredstev iz bilance stanja z listninjenjem). Ocena odprave pripoznanj postane toliko bolj zahtevna, ko imamo opraviti s kompleksnimi strukturami, kot so SPE-ji, ki se uporabljajo za listninjenje finančnih sredstev in obveznosti (Heffes, 2009).

2.3.1 Nekonsolidiranje enot s posebnim namenom

Geiger pravi, da smo v sedanjí situaciji zato, ker so vlagatelji gledali le izkaz poslovnega izida, bilanca stanja pa se je zanemarljalo. Izkaz poslovnega izida kaže dobiček, ko se od prihodkov odštejejo stroški in odhodki, bilanca stanja pa izkazuje sredstva, potrebna za generiranje teh prihodkov. Kritični faktor uspeha vsake družbe je donosnost, se pravi, koliko donosa družba ustvarja glede na uporabo svojih sredstev. Za primer poda propadlo

finančno družbo Lehman Brothers in druge družbe, ki so dosegale visoke dobičke z investicijam v CDO-je in MBS-je. Vrednost njihove delnice se je skoraj podvojila – s 44 dolarjev v začetku leta 2005 na okoli 80 dolarjev junija 2007. Če pogledamo njihovo rast sredstev v enakem obdobju, ugotovimo, da je bila veliko bolj skromna. Nevarnost vidi tudi v kakovosti izkazanih sredstev v bilanci stanja. Ugotavlja, da če bi poleg rasti dobička gledali tudi bilanco stanja, bi lahko boljše ocenili tveganje, ki jih prinašajo ti rastoči dobički. Krivca vidi tudi v regulatorjih, ki so družbam dopustili, da so veliko svojih sredstev, kot so družbe spremenljivih interesov (angl. *Variable interest entities/VIEs*¹), izkazovali med zunajbilančnimi sredstvi. Pripomni, da je težko verjetno, da bodo deležniki prebrali opombe, v katerih piše, česa ni v bilanci stanja, če se ne zmenijo niti za podatke, ki so v bilanci stanja (Geiger, 2008). S tem opozarja na opombe, ki ponavadi spremljajo razkritja sredstev, izkazanih v zunanji bilanci, in pove, da uporabniki že sama razkritja bilančnih postavk obravnavajo preveč površno, kaj šele razkritja zunajbilančnih postavk.

V mednarodnih standardih zunajbilančno pripoznavanje urejata pojasnilo SOP 12 in MRS 27, ki pa ne usmerjata k ponovni presoji in sta nejasni glede tega, kdo naj konsolidira SPE. SOP 12 dovoljuje, da družba uporabi lastne napovedi bodočih izgub brez predvidevanja tržnega tveganja (Raghavan, 2009, str. 17).

SOP 12 navaja okoliščine, v katerih se SPE konsolidira (SOP 12, 10. točka):

- če deluje SPE v korist podjetja v skladu z njegovimi posebnimi poslovnimi potrebami, tako da ima podjetje zaslužek od poslovanja SPE,
- če ima podjetje odločevalne moči za pridobitev večine zaslužkov iz delovanja SPE ali pa z mehanizmom "samouravnavanja" prenese te odločevalne pravice na druge,
- če ima podjetje pravice do večine zaslužkov iz SPE, zato je lahko izpostavljeno tveganju, povezanemu z delovanjem SPE,
- če podjetje obdrži večino preostalih ali lastniških tveganj, povezanih s SPE ali njenimi sredstvi, da bi pridobilo zaslužke iz njenega delovanja.

Enote s posebnim namenom, ki odkupijo od banke pravice do denarnih tokov iz hipotekarnih posojil v zameno za denar, ki ga pridobijo z izdajo vrednostnih papirjev, so ustanovljene posebej zato, da razmejujejo tveganja med pokroviteljem in neodvisno enoto. Pomembno je, da banka ni hkrati lastnica SPE-ja, saj bi se moral ta konsolidirati, kar pa ne bi pomenilo razmejitev kreditnih tveganj, zato so se lastništva prenašala na razne dobrodelne sklade in druge organizacije, ki so bile na videz nepovezane z originatorjem, se pravi banko (Slapničar, 2009, str. 5).

Ne glede na skrite povezave med SPE-ji in bankami bi te banke morale konsolidirati, če vsebina razmerij nakazuje, da banka obvladuje SPE (SOP 12 – Konsolidacija SPE-jev). Potrebo po novem standardu je sprožila različna opredelitev obvladovanja v MSR 27 in

¹ VIE je izraz, ki ga FIN 46 pojasnjuje kot družbo, v kateri ima naložbenik kontrolni delež, tudi če nima večinskih glasovalnih pravic. Lahko ga primerjamo z definicijo SPE-ja v MSRP-jih.

pojasnilu SOP 12, kar je imelo za posledico različne prakse in je zmanjševalo primerljivost konsolidiranih računovodskih izkazov (Slapničar, 2009, str. 6).

2.3.2 Listninjenje

Povod za sedanje gospodarsko stanje so bili kompleksni in netransparentni posli listninjenja, prav tako marsikje izkazani zunajbilančno. Bili so sprožilec sedanje svetovne gospodarske krize (Slapničar, 2009, str. 5).

Listninjenje je pojem, ki je povezan s financiranjem na osnovi aktive. Pri tej finančni tehniki se na osnovi denarnega toka, ki prihaja iz določene aktive, izdajo vrednosti papirji in se nato prodajo investitorjem. Listinjenje je metoda preoblikovanja gotovinskih tokov iz manj likvidne oblike aktive, kot so posojila, v bolj likvidno obliko, kot so vrednostni papirji (Zbašnik, 1999).

Banke si z zunajbilančnimi posli oziroma tako imenovanim listinjenjem pridobivajo dodatna denarna sredstva, zmanjšujejo izpostavljenost tveganjem in izboljšujejo svojo kapitalsko ustreznost. Prav tako lahko povečujejo svoje prihodke na podlagi zaračunanih provizij za opravljanje storitev vodenja terjatev, za komuniciranje s posojilodajalci in za morebitne izterjave. S tem ko banke svojih posojil ne knjižijo v poslovne knjige, temveč jih preoblikujejo v različne vrednostne papirje, zavarovane s premoženjem, in jih prodajo različnim vlagateljem na svetovnih kapitalskih trgih, širše razporedijo tveganje (Pelovski, 2009).

Vrednostni papirji so v procesu listninjenja izdani v različnih tranšah, ki se razlikujejo po tveganosti in donosnosti ter ustrezajo različnim profilom vlagateljev (Janevska, 2004, str. 43).

Prenova meril odprave pripoznanja in konsolidiranja gre v smer večjega bilančnega pripoznavanja poslov in s tem njihove večje transparentnosti. Eden izmed razlogov, da se osnutka predlogov za konsolidacijo in odpravo pripoznanj ukvarjata s pojmom obvladovanja in (negativnih) donosov, je dejstvo, da so največji del podrejenih tranš iz listninjenja prevzele same banke. Če se denarni tokovi iz slabih hipotekarnih posojil ne natečejo v SPE za poplačilo hipotekarnih obveznic vseh tranš, potem je treba oslabiti naložbe v tranše – hipotekarne obveznice. To pomeni, da banka ni »odrešena« kreditnega tveganja iz izvirnih posojil (Slapničar, 2009, str. 6).

2.3.3 Obračunavanje popravkov vrednosti posojil

Veliko očitkov je bilo deležno obračunavanje popravkov vrednosti posojil. V času pred in med finančno krizo so se popravki vrednosti in rezervacije posojil oblikovali na podlagi modela utrpljenih izgub. V trenutnih zahtevah po MRS 39 je navedeno, da subjekt pripozna izgubo zaradi popravkov posojil le, če se je dogodek ali vrsta dogodkov zgodila, če negativno vpliva na prihodnje denarne tokove in če jih je mogoče zanesljivo izmeriti. Značilnost tega modela je, da subjektu ni dovoljeno predvidevati in pripoznati vpliva pričakovanih izgub (IFRS, 2009c).

Veliko deležnikov, med njimi regulatorji in vlade, meni, da so bančne izgube pripoznane prepozno zaradi modela oslabitve na podlagi utrpljenih izgub. Rečeno je bilo, da ta pristop spodbuja agresivne prakse posojanja in niža stroške posojil s prihodki iz visokih obrestnih mer v dobrih časih. Ko so nastale dejanske izgube, večina institucij ni imela zadostnih rezervacij in posledično nezadostnih rezerv, ki bi lahko te izgube pokrile (Reforming impairment and amortized cost, 2010).

3 ODZIV IN UKREPI ODGOVORNIH INSTITUCIJ ZA STANDARDE

Organizaciji FASB in IASB sta prepoznali nevarnosti finančne krize in sprejeli priporočila Foruma G20. Na internetnih straneh sta objavili zavihka »Finančna kriza«, v katerih objavljata poročila, povezana z odzivom obeh organizacij na finančno krizo. V duhu poenotenja standardov sta FASB in IASB skupno organizirala javne okrogle mize v Londonu, Norwalku in Tokiu, da bi razkrila področja finančnega poročanja, ki bi zahtevala nujne spremembe.

Ustanovila sta FCAG, katerega namen je bil svetovati o posledicah sprememb standardov zaradi finančne krize in vplivu sprememb na mednarodno okolje. FCAG je bil ustanovljen za obdobje šestih mesecev. Delovanje skupine FCAG je potekalo v obliki posvetovalnih sestankov, ki so bili osnova za poročanje organizacijama. Namen skupine FCAG ni bil pridobiti širši konsenz pri obravnavanih vprašanjih. Primarni namen je bil seznaniti se z mnenji in stališči posameznih članov.

IASB je na svoji spletni strani objavil odzive, cilje in postopke, ki jih namerava izpeljati, da bi spremenil standarde, njihove okvire in prakse, kjer je to potrebno, in da bi deloval v skladu s priporočili institucij. Navedli so tri sklope, ki so se jih lotili prednostno. Ti sklopi so:

- računovodenje zunajbilančnih enot s posebnim namenom,

- razkritja,
- poštena vrednost (merjenje po poštenu vrednosti in zamenjava MRS 39).

V nadaljevanju bom navedel priporočila odbora FCAG, ukrepe in opravljeno delo na omenjenih prednostnih sklopih. IASB je tri sklope razdelil na projekte, ki jih navajam v nadaljevanju.

3.1 Priporočila svetovalnega odbora za finančno krizo - FCAG

FCAG je proučil, katere izboljšave obstoječega finančnega poročanja bi povečale zaupanje investitorjev v finančne trge. Prav tako je pomagal prepoznati bistvene in prednostne naloge, ki bi jih obe organizaciji morali obravnavati prednostno.

Odbor sestavljajo člani z izkušnjami na mednarodnih finančnih trgih in interesom za vzpostavljanje transparentnega računovodskega poročanja (IFRS, 2009a).

FCAG je julija 2009 izdal poročilo, ki je na 37 straneh poudarilo štiri glavne principe in smernice, ki naj jih oba organa upoštevata pri nadaljnjem razvoju standardov (IFRS, 2009d):

- večji poudarek na učinkovitem finančnem poročanju,
- omejitve računovodskega poročanja,
- konvergenca računovodskih standardov,
- neodvisnost in odgovornost organov, ki postavljajo računovodske standarde.

3.1.1 Učinkovito finančno poročanje

Finančno poročanje igra pomembno vlogo v finančnem sistemu. Teži k nepristranskemu, transparentnemu in relevantnemu podajanju informacij o uspešnosti in stanju družb. Učinkovito finančno poročanje temelji na kakovostnih računovodskih standardih in konsistentnih ter zvestih aplikacijah in strogih neodvisnih revizijah (IFRS, 2009d, str. 1). V poročilu so poudarili, da računovodski standardi niso glavni povzročitelj krize, obenem pa so se strinjali, da je kriza pokazala slabosti računovodskih standardov. Te slabosti so zmanjšale kredibilnost veljavnih računovodskih standardov in povzročile upad zaupanja v standarde in njihovo uporabo. Slabosti se v sklopih nanašajo na nejasno in težko uporabo principa poštene vrednosti na nelikvidnih trgih, pozno pripoznavanje izgub slabih posojil, strukturirane dolžniške instrumente, vprašanja izkazovanja zunajbilančnih sredstev in obveznosti, posebej v ZDA, in izredno kompleksnost računovodskih standardov za vrednotenje finančnih instrumentov. Nekatere izmed teh slabosti so prav tako poudarile razlike med MSRP-ji in US GAAP-i (IFRS, 2009d, str. 3).

Priporočila FCAG-ja za učinkovito finančno poročanje

Predlagali so, da si oba odbora kot prednostno nalogo zastavita poenostavljenje in izboljšanje standardov o finančnih instrumentih, vendar s široko javno razpravo. Ob spoznanju, da imajo IFRS-ji in US GAAP-i na nekaterih področjih, kot so oslabitve, različna začetna izhodišča, so oba odbora pozivali, naj poiščeta skupne rešitve. Raziščeta naj alternative za model slabitve na osnovi utrpljenih izgub. Kot alternativo so predlagali model slabitve, ki je usmerjen v predvidevanje prihodnjih gospodarskih razmer, se pravi model pričakovanih izgub in model poštene vrednosti. Obenem so opozorili, da če odbora sprejmeta model pričakovanih izgub, lahko pride do lažjega prilagajanja in nameščanja poslovnih rezultatov, kar je treba preprečiti. Ugotovili so, da imajo računovodski standardi, posebej finančni instrumenti in razkritja, velik pomen pri regulatorjih, zato naj nadaljujejo posvetovanja z njimi (IFRS, 2009d, str. 7-8).

3.1.2 Omejitve finančnega poročanja

V poročilu pojasnjujejo, da čeprav učinkovito finančno poročanje zagotavlja transparentnost in zanesljivost na trgu, se udeleženci ne morejo v celoti zanašati na informacije finančnega poročanja. Vsi uporabniki naj se zavedajo omejitev finančnega poročanja, saj jim ponuja le sliko določenega obdobja, ne more pa omogočiti popolnega vpogleda v družbe (IFRS, 2009d, str. 2).

Priporočila FCAG-ja

FCAG je predlagal, naj odbora v svojem skupnem delu jasno opredelita meje in omejitve finančnega poročanja, uporabniki pa naj te meje upoštevajo pri svojem delu. Pozvali so pristojne organe, naj zagotovijo primerno infrastrukturo trgov na način, da spodbujajo transparentnost tržnih cen, še posebej tistih, ki se ukvarjajo z izvedenimi finančnimi instrumenti in strukturiranimi proizvodi (IFRS, 2009d, str. 9-10).

3.1.3 Konvergenca računovodskih standardov

V poročilu navajajo, da je zaradi globalne narave finančnih trgov nujno treba izdati enotne računovodske standarde, ki bodo nudili nepristranske, transparentne in pomembne informacije ne glede na geografsko lego uporabnikov (IFRS, 2009d, str. 11).

Priporočila FCAG

FCAG je pozval odbora, naj skladno nastopata pri iskanju skupnih rešitev za ohranjanje in izboljšanje visokokakovostnih računovodskih standardov. Prav tako je pozival nacionalne

vlade, udeležence na finančnih trgih in mednarodne poslovne skupnosti, naj sprejmejo in podprejo razvoj skupnih računovodskih standardov. Nacionalne vlade poziva, naj postavijo skrajni rok za začetek uporabe MSRP-jev, nacionalne inštitucije, ki so odgovorne za standarde v državah, pa naj prilagodijo svoje standarde skupnim rešitvam in pojasnilom, ki izhajajo iz MSRP-jev (IFRS, 2009d, str. 12-13).

3.1.4 Neodvisnost in odgovornost odborov za standarde

Za razvoj visokokakovostnih in nepristranskih standardov morajo biti institucije za izdajanje standardov neodvisne od komercialnih in političnih pritiskov. Prav tako pa se morajo zavedati odgovornosti in se pred izdajo novih standardov posvetovati s široko množico uporabnikov ter delovati predvsem v njihovo korist (IFRS, 2009d, str. 2).

Priporočila FCAG za neodvisnost

FCAG je odbora pozval, naj nadaljujeta delo in naj ne spreminjata svojih načrtov in postopkov zaradi političnih ali gospodarskih pritiskov. Ugotovil je, da mora imeti IASB stalni neodvisni vir dohodkov, zato da se lahko izogne raznim pritiskom in različnim interesom. Da bi okrepili neodvisnost, mora nadzorni odbor razširiti svojo sestavo in vključiti čim več strokovnjakov z vsega sveta (IFRS, 2009d, str. 16-17).

3.2 Računovodenje zunajbilančnih enot s posebnim namenom

Kot rečeno, je IASB razdelil sklope na projekte. Prvi pomemben projekt pri sklopu zunajbilančnega računovodenja SPE-jev so prepoznali v konsolidaciji. Nekatere družbe v konsolidirane izkaze niso vključile vseh družb, to je družb, ustanovljenih s posebnim namenom, SPE-jev. IASB odgovarja, da so pospešili ta projekt, ki se je začel že pred finančno krizo. Cilj projekta je natančneje definirati povezane osebe in kontrolne deleže družb, preveriti, kakšen učinek ima ta nadzor za strukturirane subjekte, kot so SPE-ji, da bi družbe v konsolidiranih izkazih in poročilih zajele vse obvladovane družbe ter omogočile razkritja tistih, ki so upravičeno v zunajbilančni evidenci (IFRS, 2011f).

IASB je septembra 2008 organiziral okroglo mizo na temo konsolidacije. Namen je bil pridobiti pogled zainteresirane javnosti in pomoč pri nastanku samostojnega standarda o konsolidaciji, ki bi zamenjal trenutni MRS 27 – Skupinski in posamični računovodski izkazi in pojasnilo SOP 12 – Uskupinjevanje – Enota s posebnim namenom. Prvi projekt je močno povezan z drugim, zato so ukrepi zajemali oba.

Projekt je zasnovan v dveh delih. Prvi del se nanaša na konsolidacijo in razkritja, drugi pa na investicijske subjekte. Cilj projekta so ponovni pregled, sprememba in opredelitev

nadzora ter razširitev zahtevanih razkritij, da bi naredili enotni sistem, ki bi bil reprezentativen za vse subjekte. Investicijski subjekti in vprašanje njihove morebitne izključitve iz konsolidacije pa se obravnavajo posebej zaradi različnih časovnih okvirov (IFRS, 2011b). Osnutek predloga drugega dela o investicijskih subjektih je pričakovan v drugem kvartalu 2011.

IASB je 12. maja 2011 izdal končne zahteve v zvezi s konsolidacijo in razkritji. Opredelil je definicijo nadzora, ki pravi, da poročajoči subjekt nadzira drugi subjekt, ko je izpostavljen variabilnim donosom, ali ko ima pravice do variabilnih donosov tega subjekta, ali če ima možnost vplivati na donose preko svoje moči nad tem subjektom. Poročajoča družba ima nadzor nad drugim subjektom, ko ima obstoječe pravice, ki ji omogočajo usmerjanje dejavnosti, ki odločujoče vplivajo na donose drugega subjekta. Kot primer donosov navedejo dividende, obresti, prevrednotovalne dobičke ali izgube, storitvene stroške, druge oblike plačil in tudi sinergije (IFRS, 2011c).

Prav tako opredelijo odločujoč nadzor brez večinskih glasovalnih pravic. Poročajoča družba ima običajno večinski nadzor, ko ima večino glasovalnih pravic v drugi družbi, kar pa ni edini pogoj. Ugotavljajo, da je večinski nadzor mogoč tudi brez večine glasovalnih pravic. To je mogoče zaradi raznih dogovorov z ostalimi lastniki, ostalih pogodbenih dogovorov, potencialnih glasovalnih pravic ali kombinacije naštetega. Za ocenitev, ali poročajoča družba upravlja več glasovalnih pravic, kakor jih ima v lasti poročajoča družba, upošteva vse mogoče dokaze. Ti dokazi so lahko število glasovalnih pravic skupine poročajoče družbe v primerjavi s skupinami preostalih lastnikov, njihova razpršenost pravic v skupini, vzorec glasovanj v preteklosti, opcije in zamenljivi instrumenti in ostali pogodbeni dogovori. Prav tako je treba vključiti glasovalne pravice v odnosu principal – agent. Agent je subjekt, ki deluje v imenu drugega subjekta (principala), ki usmerja agentovo delovanje. Ko ocenjujemo, ali subjekt deluje kot agent ali kot principal, poročajoča družba predvideva in upošteva vsa dejstva in okoliščine (IFRS, 2011c).

Nastal je nov MSRP 10 – Konsolidirani računovodski izkazi, ki nadomešča konsolidacijske zahteve v pojasnilu SOP 12 in MRS 27 in bo obvezen od 1. januarja 2013. MSRP 10 je osnovan na obstoječih načelih, ki opredeljujejo koncept nadzora kot odločujoči dejavnik, ali se določen subjekt vključi v konsolidacijske bilance skupine ali ne. Ta standard ne obravnava razkritij, temveč napoti na nov MSRP 12 – Razkrivanje deležev v drugih družbah (IFRS, 2011i). MSRP 12 je nov in celovit standard, ki določa zahtevana razkritja vseh družb in podružnic, skupnih vlaganj, partnerstev ter nekonsolidiranih strukturiranih subjektov. Prav tako začne veljati 1. januarja 2013. MSRP 12 pokriva razkritja, ki jih novi MSRP 9 ne obravnava (IFRS, 2011j).

Drugi pomembni projekt se nanaša na odpravo pripoznanja. Nekatere družbe so nehale pripoznavati sredstva, ki jih še vedno obvladujejo (denimo, banke pri listinjenju določenih kreditov, čeprav je kreditno tveganje zaradi posebnosti tranš listinjenja ostalo pri bankah). To uporabnikom računovodskih izkazov kaže nepopolno sliko o sredstvih in tveganjih družbe. Naloga IASB je bila razjasniti, kdaj lahko subjekt upravičeno neha pripoznavati

določena sredstva, prenesena na druge subjekte, in pregledati, ali so trenutne zahteve razkritij zadostne (IFRS, 2011f).

3.3 Razkritja

Razkritja so drugi pomembni sklop, ki se ga je na podlagi priporočil lotil IASB. Razlog za to je ugotovitev, da uporabniki računovodskih podatkov potrebujejo točnejše informacije o tem, kako je določena družba vrednotila svoje naložbe po metodi poštene vrednosti, ko za to ni zadostnih podatkov na trgu oziroma na plitkem trgu kapitala. Dodatno ugotavlja, da trenutne zahteve za razkritja likvidnostnih tveganj niso zadostne, kar je bilo izpostavljeno na eni izmed okroglih miz. Na tem področju so delovali v smeri izpopolnitve razkritij merjenja po pošteni vrednosti, likvidnostnih tveganj, naložb in obveznosti (IFRS, 2011f).

Projekt obsega zahtevana razkritja v MRS 39, ki opredeljujejo, kdaj morajo biti finančna sredstva ali obveznosti umaknjene iz poslovnih izkazov družbe, in povezane zahteve o odpravi pripoznanja, navedene v MSRP 7 – Finančni instrumenti: Razkritja. IASB je na podlagi celovitega pregleda zunajbilančnih dejavnosti 7. oktobra 2010 izdal dopolnila k standardu IFRS 7 (IFRS, 2011č).

IASB je dodal ta projekt na svoj dnevni red, da bi izpopolnil zahteve razkritij pri odpravi pripoznanja za finančna sredstva v MRS 39, ki so bila dojeta kot preveč kompleksna za uporabo v praksi. Prav tako je bil namen zagotoviti zadosti informacij o izpostavljenosti družb tveganjem, ki so nastala zaradi prenesenih finančnih sredstev in pa zaradi lažjega zbliževanja zahtev MSRP-jev in US GAAP-ov (IFRS, 2011č).

MSRP 7 je v določenih primerih zahteval, da družba pri prenosu finančnih sredstev razkrije omejene informacije o prenesenih sredstvih. Dopolnila ohranjajo trenutne zahteve po razkritjih, s tem da zahtevajo dodatna razkritja o vlogi družbe, ki je prenesla sredstva, pri nadaljnjem upravljanju le-teh (IFRS, 2010c).

Naloga poročajoče družbe je, da razkrije podatke, ki bi pomagali uporabnikom finančnih izkazov razumeti (IFRS, 2010c):

- pomembne odločitve in predpostavke ter njihove spremembe, ki jih poročajoča družba uporabi pri odločitvi ali nadzoruje drug subjekt,
- vpliv, ki ga ima družba brez večinskih glasovalnih pravic, na dejavnost skupine,
- učinke prepovedi na možnosti poročajoče družbe, da upravlja s sredstvi, ali poravnava obveznosti konsolidiranih enot,
- naravo ali spremembe v tveganjih, povezanih z deležem v konsolidiranih subjektih in nekonsolidiranih subjektih.

Zahtevana so še dodatna razkritja, če dejavnost prenosa finančnih sredstev ni enakomerno porazdeljena preko celotnega obdobja poročanja, na primer, če je dejavnost prenosa finančnih sredstev koncentrirana le na konec poročevalskega obdobja. Tako lahko uporabniki računovodskih izkazov zaznajo morebitno računovodsko olepševanje izkazov (angl. *window dressing*). Dopolnila k MSRP 7 ne bodo imela nobenega učinka na družbe, ki ne prenašajo svojih finančnih sredstev (Cairns, 2010, str. 64).

3.4 Uporaba načela poštene vrednosti

Na rovaš vrednotenja in merjenja po poštenu vrednosti je bilo največ polemik in diskusij. Uporabniki so prepoznali največ težav, ki sem jih že navedel in opisal. Ena izmed njih je bila, da merjenje po poštenu vrednosti ni primerno za uporabo na plitkih, nelikvidnih trgih. IASB je v zvezi s tem in v skladu s priporočilom Foruma za finančno stabilnost maja 2008 oblikoval zunanjo svetovalno skupino, katere naloga je bila pregledati najboljše prakse na področju vrednotenja in oblikovanja morebitnih dodatnih pojasnil za vrednotenje finančnih instrumentov in z njimi povezanih razkritij, ko trgi niso aktivni. Ta skupina je bila sestavljena iz regulatorjev, revizorjev, pripravljavcev in tudi uporabnikov računovodskih izkazov (IFRS, 2011d).

IASB si je zastavil dva relevantna cilja. Prvi pomemben projekt je merjenje po poštenu vrednosti. IASB ugotavlja, da je merjenje po poštenu vrednosti raztreseno po standardih in v nekaterih primerih nekonsistentno. Poudarja, da so to vprašanje obravnavali že pred finančno krizo. Cilj je oblikovati enoten standard, ki jasno opredeli, kdaj in kako uporabljati pošteno vrednost za merjenje, pri katerem standardi zahtevajo ali dovoljujejo uporabo vrednotenja po poštenu vrednosti (IFRS, 2011f).

IASB je 12. maja 2011 izdal nov standard MSRP 13 – Merjenje poštene vrednosti. MSRP 13, ki začne veljati 1. januarja 2013, opredeli definicijo poštene vrednosti in v enotnem okviru določa uporabo in zahteva določena razkritja pri merjenju po poštenu vrednosti. MSRP 13 ne določa, kdaj se vrednost sredstev, obveznosti ali družb meri po poštenu vrednosti, temveč določa, kako se meri, če to določa ali dovoljuje drug MSRP. MSRP 13 je bil posledica poenotenja med IASB in FASB, zato da imajo MSRP-ji in US GAAP-i enake definicije, predpostavke in zahtevana razkritja pri merjenju po poštenu vrednosti (IFRS, 2011e).

MSRP 13 je bil izdan zato, da se zmanjša kompleksnost in poveča doslednost pri uporabi merjenja po poštenu vrednosti, s tem ko se zagotovi enake predpostavke in zahteve za vsa merjenja poštene vrednosti. Cilj merjenja je bolj jasen z boljšo definicijo poštene vrednosti. Standard poveča transparentnost izkazov z boljšimi razkritji merjenja po poštenu vrednosti in zmanjša razlike med standardi (IFRS, 2011e).

Ta standard definira pošteno vrednost, ki jo opredeljuje kot vrednost, ki bi bila prejeta, če bi prodali sredstvo, ali plačilo, ki bi bilo zahtevano za prenos obveznosti med udeleženci na trgu na dan merjenja (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011).

MSRP 13 skuša doseči konsistentnost in primerljivost pri merjenju in razkritjih poštene vrednosti z uporabo hierarhije poštene vrednosti. Ta hierarhija meri vstopne podatke, ki so uporabljeni pri izračunih poštene vrednosti na treh ravneh.

Prva raven podatkov so tržne cene identičnih sredstev ali obveznosti, ki se oblikujejo na aktivnem trgu na dan merjenja. Ta način merjenja je najbolj zanesljiv. Če določen subjekt poseduje več sredstev ali obveznosti, kot znaša tržni promet na dan merjenja, se ta sredstva ali obveznosti enako merijo po tržni ceni, čeprav bi prodaja tega deleža po vsej verjetnosti pomenila povečanje ali zmanjšanje tržne cene na dan merjenja (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011). Kadarkoli je borzna cena na aktivnem trgu znana, naj se uporabi za vrednotenje naložb, razen v omejenih okoliščinah (Morrison & Foerster, 2008).

Druga raven podatkov so preostali tržni podatki, ki so lahko na trgu zaznani neposredno ali posredno. Ti podatki so tržne cene podobnih sredstev in obveznosti na aktivnem trgu, podatki enakih ali podobnih sredstev in obveznosti na neaktivnem trgu, podatki, ki jih gre zaznati na trgu, kot so obrestne mere, krivulje donosnosti, ki se pojavljajo na določeno obdobje, in obrestni pribitki (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011).

Pri tretji ravni podatkov se uporabljajo informacije, ki se jih ne da meriti neposredno. Te informacije se uporabljajo, ko ni mogoče ugotoviti nobenih preostalih informacij s prve ali druge ravni. Družba za merjenje uporabi najboljše mogoče informacije v danih okoliščinah, ki vključujejo lastne podatke družbe (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011). Vhodni podatki tretje ravni se uporabljajo, če je na dan merjenja malo ali skoraj nič tržne aktivnosti oziroma ni dovolj podatkov na trgu (Morrison & Foerster, 2008).

Predvsem je prednost novega standarda ta, da je celotno merjenje poštene vrednosti na enem mestu in določila niso raztresena v več standardih in raznih dopolnilih k standardom.

MSRP 13 opredeljuje tehnike vrednotenja. Zapoveduje, da družba uporabi tehniko vrednotenja, ki je najprimernejša glede na okoliščine in za katero je na voljo zadostna količina vhodnih podatkov. Tri tehnike vrednotenja, ki jih navaja standard, so (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011):

- tržni pristop – uporabi cene in druge relevantne informacije, ki izhajajo iz tržnih transakcij identičnih ali podobnih primerljivih sredstev ali obveznosti,
- stroškovni pristop – oceni, kolikšna bi bila vrednost določenega sredstva, če bi ga morali nadomestiti (trenutna nadomestna vrednost),
- prihodkovni pristop – pretvori prihodnje donose (denarne tokove ali prihodke in stroške) na trenutno diskontirano vrednost in upošteva trenutna tržna pričakovanja teh prihodnjih donosov.

V nekaterih primerih bo primeren en pristop, v nekaterih pa kombinacija pristopov (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011).

Kar zadeva razkritja, MSRP 13 določa, da družba razkrije podatke, ki omogočajo uporabnikom računovodskih izkazov oceniti naslednje (IFRS 13 – Fair value measurement, 2011):

- za sredstva in obveznosti, ki so merjena po pošteni vrednosti v bilanci stanja po prvotnem pripoznanju, tehnike vrednotenja in vhodne podatke, ki so bili uporabljeni za oceno te vrednosti,
- za merjenje poštenih vrednosti pri uporabi vhodnih podatkov tretje ravni, učinek na izkaz poslovnega izida ali izkaz vseobsegajočega donosa za to obdobje.

Drugi pomembni projekt se nanaša na zamenjavo standarda MRS 39 – Finančni instrumenti, saj je sedanji standard zapleten in ne postreže vedno z uporabnimi napotki. Namen je izboljšati uporabnost izkazov za njihove uporabnike in poenostaviti zahteve za vrednotenje in izkazovanje finančnih instrumentov (IFRS, 2011f).

MRS 39 opredeljuje načela pripoznavanja in merjenja finančnih sredstev, finančnih obveznosti in nekaterih pogodb o nakupu ali prodaji nefinančnih sredstev. Standard vključuje določbe o razvrstitvi finančnih instrumentov, njihovem merjenju, o tem, kdaj je potrebna oslabitev sredstev, kdaj bi morala biti sredstva pripoznana ali pripoznanje odpravljeno, in obračunavanju varovanja pred tveganjem (angl. *hedge accounting*). Standard velja od 1. januarja 2001 (IFRS, 2011g).

IASB je projekt razdelil v tri faze. V prvi fazi so se lotili razvrstitve in merjenja. IASB je 12. novembra 2009 izdal MSRP 9, ki je pokrival razvrstitev in merjenje finančnih sredstev. Ta faza je bila končana, zato da bi omogočili, da družbe standard uporabijo pri sestavi finančnih izkazov že za leto 2009. Družbam so omogočili predčasno uporabo, standard bo obvezen za uporabo od 1. januarja 2013 (IFRS, 2011g).

Standard so 28. oktobra 2010 dopolnili z zahtevami za razvrstitev in merjenje finančnih obveznosti. Večina zahtev se je prenesla iz prejšnjega MRS 39. Največje spremembe se nanašajo na možnost merjenja finančnih obveznosti po pošteni vrednosti, saj je bilo zaznati veliko pripomb javnosti na temo lastnega kreditnega tveganja. Tretja faza obravnava računovodenje instrumentov za varovanje pred tveganjem (IFRS, 2011g).

3.5 Novi MSRP 9 – Finančni instrumenti

IASB je med razpravo o prenovi standarda o finančnih instrumentih prejel veliko odzivov na ta standard, ki je bil nerazumljiv, zahteven za uporabo in razlago. Odbor je bil pozvan, naj pripravi nov standard za obravnavanje finančnih instrumentov, ki bi bil manj

kompleksen in narejen na osnovi principov. Globalna finančna kriza je pospešila ta projekt predvsem zaradi priporočil FCAG in voditeljev Foruma G20. IASB je projekt zastavil v treh fazah, da bi bil napredek čim hitrejši. Prva faza je razvrstitev in merjenje.

3.5.1 Razvrstitev in merjenje po MSRP 9

IASB je prvo fazo standarda MSRP 9 začel s preureditvijo finančnih sredstev in novembra 2009 izdal osnutek za razpravo oziroma za odziv javnosti. Cilj preureditve računovodenja finančnih sredstev je bil predvsem bolj preprost standard, ki uporabnikom računovodskih izkazov omogoči oceno zneskov, časovnega okvira in negotovost denarnih tokov, ki izhajajo iz finančnih sredstev. MSRP 9 doseže ta cilj z uskladitvijo merjenja finančnih sredstev z načinom, kako podjetje upravlja svoja sredstva, se pravi svoj poslovni model in značilnosti svojih pogodbenih denarnih tokov. Posledica je takšno zmanjšanje kompleksnosti v primerjavi z zahtevami MRS 39 (IFRS, 2009č):

- število razvrstitev in kategorije merjenja so zmanjšane, s tem da je pojasnilo za razvrstitev lažje in bolj jasno,
- zapletene zahteve za merjenje vgrajenih izvedenih instrumentov (angl. *embedded derivatives*), ki so temeljile na določenih zahtevah, so bile odpravljene v delu, ki je zahteval, da so vgrajeni izvedeni instrumenti ločeni od osnovne pogodbe finančnih sredstev,
- pravilo, ki je zahtevalo, da se vsi instrumenti, ki so bili vodeni kot sredstva v posesti do zapadlosti in vrednoteni po odplačni vrednosti, prekvalificirajo na merjene po pošteni vrednosti, če se eno od te skupine sredstev proda, je bilo odpravljeno,
- uvaja se enotna metoda za oslabitve vseh finančnih sredstev, ki niso vrednotena po pošteni vrednosti; odprave oslabitev so dovoljene za vsa sredstva, s čimer se odpravi več različnih metod slabitev, ki so bile pogoste v MRS 39, s tem pa tudi nekonsistentne zahteve za odpravo slabitve v tem standardu.

Pogovori in razprave o novem MSRP 9 v delu razvrstitve in merjenja so se primarno nanašale na merjenje določenih finančnih sredstev na podlagi poštene ali odplačne vrednosti (Papa, 2010).

Tabela 1: Razlike med starim MRS 39 in novim MSRP 9

MRS 39	Izboljšave v MSRP 9
Razvrstitev in merjenje MRS 39 zahteva merjenje finančnih sredstev v eni od štirih kategorij. Vsaka kategorija ima svoje kriterije za uvrstitev in različne načine merjenja uvrščenega sredstva. Kriteriji za razvrstitev so kombinacija narave instrumenta, namena uporabe in odločitve posloводства. MRS 39 ima pravilo, da se celotna količina finančnih instrumentov izkaže preko izkaza poslovnega izida, če je pomemben del teh sredstev prodan in tudi če so razvrščena na »sredstva v posesti do zapadlosti«.	Finančna sredstva so razvrščena v dve kategoriji merjenja. Razvrstitev se opravi na podlagi tega, kako bodo sredstva upravljana, se pravi na podlagi poslovnega modela in pogodbenih denarnih tokov sredstev. Kategorija, v katero je sredstvo razporejeno, opredeli, ali je sredstvo dolgoročno merjeno po odplačni ali pošteni vrednosti.
Oslabitve MRS 39 zahteva oslabitve finančnih sredstev, ki so merjena po pošteni vrednosti, preko izkaza vseobsegajočega donosa (v nadaljevanju IVD), kakor tudi dve kategoriji finančnih sredstev, ki so merjena po odplačni vrednosti. Obstaja več različnih modelov. Nekatere oslabitve se po standardu MRS 39 kasneje ne smejo odpraviti.	Zaradi novih modelov razvrstitve so edini subjekti oslabitve sredstva, merjena po odplačni vrednosti. Vse oblikovane oslabitve bo dovoljeno odpraviti.
Vgrajeni izvedeni instrumenti Zahteve za hibridne pogodbe (neizvedena gostiteljska pogodba in vstavljen finančni instrument) so različne. Nekatere hibridne pogodbe so merjene po pošteni vrednosti, preko IPI-ja, v celoti. Druge so ločene z enim delom (vgrajenim izvedenim instrumentom), merjenim po pošteni vrednosti, preko IPI-ja, in drugim (neizvedeno gostiteljsko pogodbo), merjenim po odplačni vrednosti. Tretja kategorija hibridnih pogodb je vodena kot celota ali ločeno kot posledica odločitve posloводства.	Hibridna pogodba, pri kateri je gostiteljska pogodba finančno sredstvo, se ne ločuje. Take pogodbe so razvrščene v skladu s kriteriji merjenja v njihovi celoti. Pri računovodenju hibridnih pogodb, pri katerih je gostujoča pogodba finančna obveznost ali nefinančni subjekt, za zdaj ni sprememb.

»se nadaljuje«

MRS 39	Izboljšave v MSRP 9
Poštena vrednost preko IVD MRS 39 nima možnosti predstavitve za strateške naložbe.	Možnost predstavitve je na voljo za investicije, ki so strateškega pomena. Če naložba izpolni kriterije, se lahko družba ob pripoznanju odloči, da bo vse spremembe poštene vrednosti za to naložbo vodila preko IVD-ja. Dividende, ki so izplačane od naložbe, se vodijo preko IPI-ja. Za te naložbe ne bo dovoljeno premikanje prihodkov med navedenima izidoma.
Izjema pri naložbah, ki ne kotirajo na trgu MRS 39 dopušča izjemo pri pravilih merjenja za nekotirajoče naložbe (in derivate, ki so vezane na te naložbe, ki morajo biti knjižene ob dospetju take naložbe), pri katerih merjenje po pošteni vrednosti ne bi bilo zanesljivo. Take naložbe so merjene po stroškovni metodi.	Vse naložbene investicije morajo biti merjene po pošteni vrednosti. Da bi omilili težave pri merjenju tovrstnih instrumentov po pošteni vrednosti, so izdali napotke za uporabo poštene vrednosti v teh slučajih, ki bodo pomagali prepoznati okoliščine, v katerih bi bil lahko strošek naložbenega instrumenta enak pošteni vrednosti.
Razkritja	Dodatna razkritja so potrebna na podlagi predelanih napotkov o razvrstitvi in merjenju.

Vir: IFRS, IFRS 9 Financial instruments, 2009č

IASB je zgornja priporočila in zahteve oblikoval skupaj z zainteresirano javnostjo, na posvetovalnih omizjih, ki jih je organiziral na temo razvrstitve in merjenja finančnih sredstev. S tem standardom je IASB izpolnil svojo obvezo do Forumu G20 in mednarodne javnosti, da ponudi izboljšane standarde za finančne instrumente na področju razvrstitve in merjenja za uporabo v letu 2009, pravi predsedujoči IASB-ju sir David Tweedie (IFRS, 2009b).

Vsebinsko najpomembnejša odločitev IASB-ja je, da omeji merjenje finančnih sredstev po različnih vrednostih in določi merjenje po pošteni ali odplačni vrednosti. Te odločitve pomenijo popolno odpravo kategorij sredstev, kot so terjatve in obveznosti, finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo, in sredstev, razpoložljivih za prodajo. Če bo imelo sredstvo osnovne značilnosti posojila, bo moralo biti vrednoteno po odplačni vrednosti. Nekatirajoče kapitalske instrumente in podobne izpeljane instrumente, ki so bili do zdaj vrednoteni po izvorni vrednosti, bo treba prevrednotiti na njihove poštene vrednosti

ob prehodu na nov standard, rezultati iz teh prevrednotenj pa bodo pripoznani v zadržanih dobičkih (Curk & Slapničar, 2010, str. 15-16).

Prav tako so postavili jasna pravila pri premestitvah sredstev med kategorijami. Evropska komisija je 27. oktobra 2008 v pismu IASB-ju zapisala, naj se omogoči premestitev sredstev, merjenih po pošteni vrednosti, v druge skupine sredstev in naj se prilagodijo pravila za slabitev sredstev, razpoložljivih za prodajo (Holmquist, 2008).

IASB je v svojem osnutku MSRP 9 predlagal, da premestitev med kategorijama po prvotnem pripoznanju in uvrstitvi ni dovoljena. Skoraj vsi odzivi na ta predlog, ki jih je prejel, so bili negativni. Javnost je trdila, da so spremembe poslovnih modelov mogoče in da se dogajajo. Predlagala je, da če je poslovni model odločujoč kriterij, naj se z njegovo spremembo spremeni tudi merjenje sredstev. IASB se je s tem strinjal in dovolil, da se merjenje sredstev spremeni, če se spremeni poslovni model. V vseh ostalih primerih je premestitev prepovedana. Dodal je še, da sprememba poslovnega modela ni enaka kot nameni poslovodstev in da ne pričakuje, da bodo te spremembe pogoste. Prav tako določa, da mora družba, ki premesti sredstvo, uporabnikom računovodskih izkazov razkriti učinke te premestitve (IFRS, 2009č).

Kot rečeno, je IASB izdal priporočila in rešitve za vrednotenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti na neaktivnih trgih. Tudi kadar trg ni dejaven, cilj določanja poštene vrednosti ostaja enak in je vrednost, ki bi jo dobili pri normalni transakciji na trgu, torej ne pri prisiljeni ali nujni odprodaji premoženja. Predlagano je, da v prvem koraku utemelji neaktivnost trga, za kar je v osnutku navedenih več mogočih pokazateljev. Tudi če na trgu ni veliko opravljenih poslov, se ne sme preprosto skleniti, da trg ni dejaven, zato je treba presoditi te pokazatelje. Ko se dokaže, da je trg nedejaven, transakcije in cene na tem trgu niso več nujno pokazatelj poštene vrednosti. Potrebna je nadaljnja analiza in prilagoditev tržne cene. Na podlagi ugotovitev o neaktivnem trgu se smiselno uporabi tehnike vrednotenja, ki sem jih že navedel pri razlagi MSRP 13. Ne glede na uporabljeno tehniko, naj bi poročevalec vključil primeren diskont za tveganje, ki bi ga upoštevali drugi udeleženci na trgu zaradi negotovih prihodnjih denarnih tokov (Curk, 2010).

IASB je na kritike odgovoril z odločnimi popravki, vendar pa vsi niso bili zadovoljni. Papa v svojem članku navaja anketo, ki je bila izvedena med člani Inštituta finančnih analitikov (angl. *CFA Institute*), ki so odgovarjali na vprašanje, ali je MSRP 9 izboljšal uporabnost in zmanjšal kompleksnost računovodskih informacij pri finančnih instrumentih. Študija je štela 641 odgovorov, ki so pokazali, da 47 odstotkov vprašanih meni, da se je uporabnost standarda izboljšala, 22 odstotkov se jih s to trditvijo ne strinja, 37 odstotkov pa je nevtralnih. Prav tako 37 odstotkov vprašanih meni, da je novi standard manj kompleksen, 28 odstotkov jih meni, da ni, 35 odstotkov pa je nevtralnih. Papa meni, da rezultati študije odsevajo težavo pri merjenju učinkovitosti standarda, ki je izdelan na osnovi alternativ in izjem in na koncu še vedno ostaja kompleksen (Papa, 2010).

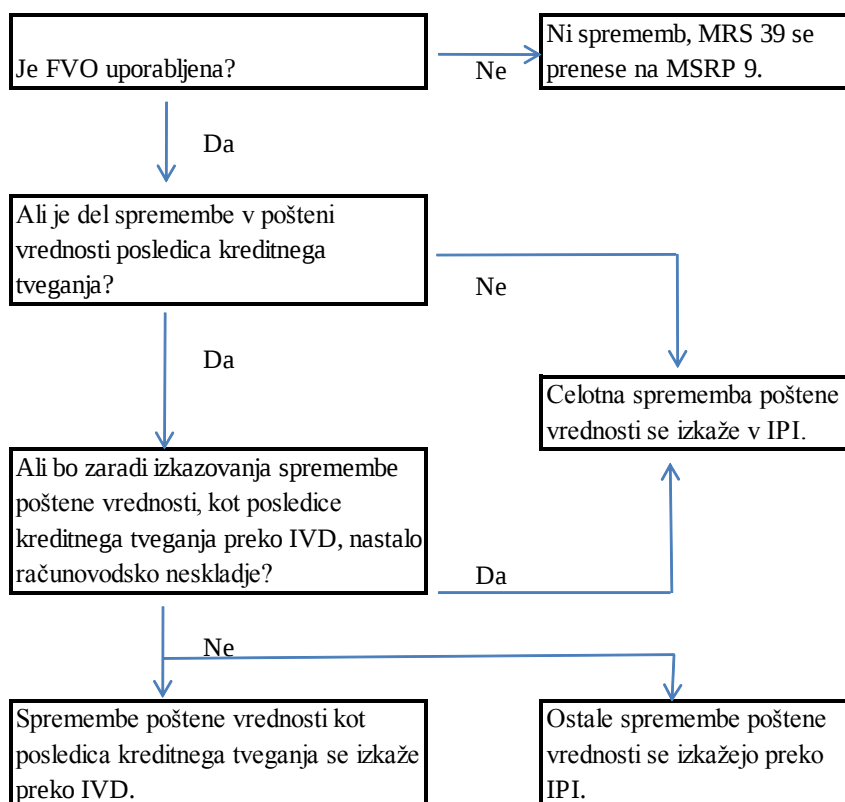
Drugi del se nanaša na merjenje in razvrstitev finančnih obveznosti, ki jih je IASB ločil od finančnih sredstev. Ta del se je obravnaval pozneje zaradi zahtev Foruma G20 in drugih deležnikov. Oktobra 2010 so k prvi fazi dodali zahteve za razvrstitev in merjenje finančnih obveznosti.

Julija 2009 je IASB izdal osnutek predloga, ki je predvideval skladen model za finančna sredstva kot obveznosti. Odziv, ki ga je prejel na ta osnutek, je bil, da so bile računovodske zahteve za finančne obveznosti v MRS 39 zadostne in da bistvene spremembe niso potrebne. Edina težava, ki je bila izpostavljena, je volatilitnost v IPI-ju zaradi sprememb kreditnega tveganja finančnih obveznosti, ki jih družba meri po poštenu vrednosti. Največjo skrb je vzbujala situacija, v kateri bi deležniki pripoznali prihodek na podlagi merjenja finančnih obveznosti po poštenu vrednosti, obenem pa bi se njihova kreditna sposobnost slabšala in obratno (IFRS, 2010b).

MSRP 9 predvideva, da so vsi dolžniški instrumenti, vsebovani v poslovnem modelu, katerega cilj je prejemanje pogodbenih denarnih tokov iz glavnice in obresti na znesek preostale glavnice, merjeni po odplačni vrednosti skozi poslovni izid. Vse druge dolžniške instrumente je treba meriti po poštenu vrednosti glede na poslovni izid. Kot alternativa merjenju po odplačni vrednosti je za dolžniške instrumente na voljo tudi možnost poštene vrednosti, v skladu s katero se takšni instrumenti lahko označijo kot finančna sredstva po poštenu vrednosti skozi poslovni izid (Žepni MSRP 2010, 2010).

V osnutku predloga z naslovom Možnost poštene vrednosti za finančne obveznosti (angl. *Fair Value Option for Financial Liabilities*, v nadaljevanju FVO) je bilo predlagano, da bi prihodke iz merjenja obveznosti po poštenu vrednosti, ki so se izkazovali preko IPI-ja, na koncu prenesli na IVD. To bi se izvedlo v dveh korakih. V prvem koraku bi celotno vrednost, ki je nastala zaradi merjenja obveznosti po poštenu vrednosti, izkazali v IPI-ju. Drugi korak predvideva, da se del te vrednosti, ki je nastal zaradi lastnega kredita, prenese z IPI-ja na IVD. Proces v dveh korakih je bil predlagan zaradi boljših informacij deležnikom. Predlog ni bil sprejet, saj je večina javnosti menila, da je to nepotreben korak in da ne ponuja zadosti pomembnih informacij. Tako se prihodki, nastali zaradi lastnega kreditnega tveganja, izkažejo neposredno v IVD-ju (IFRS, 2010b). Preostanek spremembe poštene vrednosti se izkaže v IPI-ju, razen če bi vrednost spremembe, izkazana preko IPI-ja, v primerjavi s spremembo, izkazano preko IVD-ja, povzročila računovodsko neskladje v IPI-ju (IASB completes Phase 1 of IFRS 9: Financial Instruments — Classification and Measurement, 2010). Pri uporabi možnosti vrednotenja obveznosti po poštenu vrednosti lahko uporabimo spodnji diagram.

Slika 3: Uporaba možnosti vrednotenja obveznosti po pošteni vrednosti

Vir: IASB completes Phase 1 of IFRS 9: Financial Instruments — Classification and Measurement, 2010

3.5.2 Oslabitve finančnih sredstev po MSRP 9

Druga faza predelave standarda se nanaša na oslabitve finančnih sredstev. Namen te faze je izboljšati uporabnost računovodskih izkazov z izboljšanjem merjenja odplačne vrednosti, zlasti s povečanjem transparentnosti pri oblikovanju rezervacij za izgube iz posojil in kreditnega tveganja finančnih sredstev. IASB je 5. novembra 2009 izdal osnutek predloga, ki uporablja model pričakovanih izgub za slabitve finančnih sredstev. Namen je bil prejeti odzive javnosti na zapisane predloge in rešitve. Januarja 2011 sta IASB in FASB izdala dopolnilni osnutek predloga z nazivom Finančni instrumenti – Oslabitve (IFRS, 2011h).

Med finančno krizo je bila uporabnost računovodskih izkazov bank in drugih finančnih institucij dvomljiva. Rezultat je bil povečan pritisk na obe organizaciji, naj spremenita računovodski okvir za finančne instrumente. Mnenja deležnikov, kaj je bilo narobe z izkazi v času finančne krize, se razlikujejo, je pa zaznati nekaj skupnih točk.

Predlogi za oslabitve in odplačno vrednost se izrazito razlikujejo od trenutnih v standardu MRS 39. IASB in FASB rešitve na področju oslabitev iščeta skupaj. IASB je angažiral skupino strokovnjakov na področju kreditnih tveganj, ki jim svetuje o praktičnih učinkih

novih predlogov oslabitev. Odzivi, ki so jih prejeli od skupine in ostale javnosti, so šli v smeri podpore novemu predlogu, da se model utrpljenih izgub zamenja z modelom pričakovanih izgub, vendar so izpostavili težave pri uporabi te metode. Največ težav se pojavi pri odprtih portfeljih, pri katerih se finančna sredstva stalno kupujejo ali prodajajo. Posledično je IASB predlagal, da se model izpopolni in razvije za oslabitve pri teh portfeljih, da bi bil v praksi lažje uporabljen (IFRS, 2011). Ti predlogi v dopolnilnem osnutku se nanašajo le na oslabitve odprtih portfeljev.

IASB je za oslabitve pri merjenju po odplačni vrednosti predlagal model pričakovanih izgub. Predlog modela predvideva, da pripravljavci izkazov določijo efektivni donos sredstva na osnovi prvotnih pričakovanj prihodnjih denarnih donosov v določenem obdobju vezave sredstva z upoštevanjem pričakovanih kreditnih izgub v prihodnosti. Upoštevanje pričakovanih kreditnih izgub v prihodnosti je največja razlika med novim in starim standardom MRS 39. Glavne razlike so (Reforming impairment and amortized cost, 2010):

- upoštevanje modela pričakovanih izgub, namesto modela utrpljenih izgub,
- pri izračunu denarnega toka se upošteva s pričakovanimi kreditnimi izgubami prilagojen denarni tok namesto pogodbenih denarnih tokov,
- uvedejo se novi konti popravkov vrednosti, na katerih se akumulirajo rezerve, ki so predvidene za črpanje ob nastanku pričakovanih izgub.

Ta model je bil predlagan predvsem zato, ker omogoča uravnavanje poslovnega izida skozi obdobja dobičkov in izgub in lahko tako prepreči pretirano cikličnost.

3.5.3 Računovodenje pred tveganjem varovanih postavk po MSRP 9

IASB je 9. decembra 2010 izdal osnutek predloga za računovodenje pred tveganjem varovanih instrumentov. Cilj prenove je poenostaviti računovodenje teh instrumentov, predvsem zaradi boljše povezave med upravljanjem tveganj družbe, razloge za zavarovanje in vplive zavarovanja na računovodske izkaze. Predlogi pomenijo bistven preskok od načina obračunavanja teh instrumentov v standardu MRS 39 (Hedge accounting under IFRS 9 a closer look at the changes and challenges, 2011).

IASB je prejel veliko odzivov, v katerih mu je bilo sporočeno, da so zahteve v MRS 39 kompleksne. Današnje zahteve naj ne bi odsevale niti dejavnosti upravljanja tveganja družbe niti tega, koliko so te dejavnosti uspešne. V predlogu je bilo zapisano, da bodo nove zahteve (IFRS, 2010a):

- uskladile računovodenje pred tveganjem varovanih postavk s strategijo upravljanja tveganj družbe in posledično podale boljše informacije za uporabnike,
- vzpostavile objektivnejši pristop k računovodenju pred tveganjem varovanih postavk,

- se posvetile nekonsistentnosti in šibkosti v sedanjih modelih pred tveganjem varovanih postavk.

MSRP 9 opredeli cilj računovodskega varovanja pred tveganjem kot prikaz učinka dejavnosti družbe pri upravljanju tveganj, ki uporablja finančne instrumente za omejevanje izpostavljenosti tveganjem, ki lahko vplivajo na dobiček ali izgubo, skozi računovodske izkaze (IFRS, 2010a).

Možnost odgovorov na izdani osnutek je bila dana do 9. marca 2011. V času pisanja te diplomske naloge končno poročilo in končni predlogi na osnutek računovodskega obravnavanja pred tveganjem varovanih postavk še niso bili znani.

SKLEP

Finančna kriza je pokazala slabosti standardov. Čeprav je bila večina standardov, ki so se spremenili tako ali drugače, že v obravnavi organizacije IASB, so gospodarske razmere in kasneje očitki privedli do tega, da so jih premaknili v ospredje in se aktivno lotili sprememb.

Čeprav računovodski standardi niso bili krivec za trenutne gospodarske razmere po svetu, se težko znebimo občutka, da v prejšnji obliki niso pripomogli k pospešitvi in poglobitvi krize.

Seveda so standardi le del celote. Standardi sami ne morejo reševati ali omiliti kriznih razmer. Tu so še regulatorji, revizorji, investitorji, vlade, pripravljavci računovodskih izkazov in ne nazadnje uporabniki, ki se morajo zavedati, da standardi lahko deloma prikažejo, kakšno je stanje družbe in kam gre njeno poslovanje. Zavedati se morajo, da ima računovodsko poročanje resne omejitve. Kot mora pravi interesent za nakup določene družbe ali večjega tržnega deleža opraviti skrbni pregled te družbe in se ne zanašati samo na pretekle računovodske izkaze. Predvsem se morajo regulatorji in revizorji zavedati, da standardi ne pomenijo nič, če niso dosledno in pravilno uporabljeni v računovodskih izkazih.

Moje mnenje je, da je pri izdaji novih standardov in postavljanju zahtev pri letnih poročilih vedno treba najprej pogledati razmerje časa za pripravo takega podatka in uporabnost le-tega za investitorje.

IASB je bil zaradi kritik pod velikim pritiskom, saj določeni standardi niso zmogli slediti razvoju na finančnih trgih, zato so bili potrebni temeljite prenove ali zamenjave. Mislim, da so nekatere kritike upravičene, saj je bilo merjenje po pošteni vrednosti res nekonsistentno in neenotno uporabljeno v več različnih standardih in je zato povzročalo

nemalo zmede. Vseeno pa menim, da bi do finančne krize prišlo, tudi če bi današnji popravljeni standardi veljali pred petimi leti, to pa predvsem zato, ker je vladna politika in nedoraslost regulatorjev popolnoma zatajila pri uporabi teh standardov.

Glede na ozek časovni okvir in obseg sprememb se mi zdi, da izdajatelji standardov delujejo kakovostno in strmijo k jasnejšim in bolj preprostim standardom, kakršni bi tudi morali biti. Sprememb na področju oslabitev in računovodskega obravnavanja pred tveganjem varovanih postavk nisem mogel obravnavati do konca, saj so šele v fazi osnutkov in končna vsebina še ni znana. V nastanku je nov standard MSRP 9, ki bo kmalu v celoti zamenjal stari MRS 39. Prav tako so bile narejene korenite spremembe na področju računovodskega obravnavanja zunajbilančnih sredstev in obveznosti in računovodskih razkritij. Glavne zahteve in očitke so reševali prednostno in jih po mojem mnenju rešili kakovostno. Seveda to velja do iznajdbe novih finančnih inovacij, ki bodo obšle te zahteve in standarde.

LITERATURA IN VIRI

1. Berman, R. (2008, 27. november). Fair value is not fair. *Accountancy Age*. Najdeno 19. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.accountancyage.com/aa/analysis/1748550/fair-value-fair>
2. Bernanke, B. (2005, 14. april). The Global Saving Glut and the U.S. Current Account Deficit. Najdeno 18. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/speeches/2005/20050414/default.htm>
3. Bushman, R., & Landsman, W. (2010). The pros and cons of regulating corporate reporting: a critical review of the arguments. *Accounting and Business Research*, 40(3), 269.
4. Cairns, D. (2010). IASB. *Accountancy magazine*, 146(1407), 64.
5. *Cronology of IASC and IASB*. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.iasplus.com/restruct/chrono.htm>
6. Curk, M. (2010). *Računovodenje z uporabo poštene vrednosti v luči finančne krize* (magistersko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Curk, M., & Slapničar, S. (2010). Poštena vrednost in finančna kriza – razkrite težave in nekatere predlagane rešitve. *Revizor*, 21(2), 1-21.
8. *Declaration on strengthening the financial system*. (2009). Najdeno 20. julija 2011 na spletnem naslovu http://www.g20.org/Documents/Fin_Deps_Fin_Reg_Annex_020409_-_1615_final.pdf
9. *Developments on Corporate Reporting and Governance*. (2007). Najdeno 26. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.pwc.com/en_SG/sg/corporate-watch/assets/corporatewatch200710.pdf
10. Enron. (b.l.). V *Wikipediji*. Najdeno 18. junija 2011 na spletnem naslovu <http://en.wikipedia.org/wiki/Enron>

11. Eurlex. (2011). Mednarodni računovodski standard 39. Najdeno 21. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:320:0001:0481:SL:PDF>

12. *Facts*. (2011). Najdeno 18. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.efrag.org/Front/c1-262/EFRAG-Facts.aspx>

13. Forbes, S. (2009, 23. marec). End mark-to-market. Najdeno 19. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.forbes.com/2009/03/20/steve-forbes-mark-to-market-intelligent-investing-market.html>

14. Geiger H. P. (2008, 13. oktober). Financial Crisis' Flawed Metrics. Najdeno 9. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www4.gsb.columbia.edu/publicoffering/post?&main.id=33332&main.ctrl=contentmgr.detail&main.view=bloga.detail>

15. Hedge accounting under IFRS 9 a closer look at the changes and challenges. (2011). Najdeno 18. julija 2011 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS/\\$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS/$FILE/Hedge_accounting_under_IFRS_9_GL_IFRS.pdf)

16. Heffes, E. (2009, september). Toward Global Standards on Consolidation and Recognition. Najdeno 11. avgusta 2008 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/News/Press+Releases/IASB+seeks+input+on+feasibility+of+expected+loss+model.htm>

17. Holmes, A. S. (1999, 30. september). Fannie Mae Eases Credit To Aid Mortgage Lending. *New York Times*. Najdeno 17. novembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.nytimes.com/1999/09/30/business/fannie-mae-eases-credit-to-aid-mortgage-lending.html>

18. Holmquist, D. (2008, 27. oktober). A letter to IASB: Further issues related to IAS 39. Najdeno 23. julija 2011 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/letter-iasb-ias39_en.pdf

19. Huian, M. C. (2009, 31. marec). Some aspects regarding the role of fair value accounting during the current financial crisis. Najdeno 25. junija 2011 na spletnem naslovu <http://ssrn.com/abstract=1370963>

20. IASB completes Phase 1 of IFRS 9: Financial Instruments — Classification and Measurement. (2010). Najdeno 18. julija 2011 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_89_GL_IFRS/\\$File/Supplement_89_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_89_GL_IFRS/$File/Supplement_89_GL_IFRS.pdf)
21. *The IASB structure*. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.iasplus.com/restruct/restruct.htm#board>
22. *IFRS 13 – Fair value measurement*. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.iasplus.com/standard/ifrs13.htm>
23. International financial reporting standards. (2008). Trustees letter to G20 participants. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/BE29F49A-188E-4A46-8995-45FAE19DB09A/0/Trustees_letter_addressed_to_US_President.pdf
24. International financial reporting standards. (2009a). FCAG letter to G20. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/News/Press+Releases/Financial+Crisis+Advisory+Group+Distributions+Letter+to+G-20.htm>
25. International financial reporting standards. (2009b). IASB completes first phase of financial instruments accounting reform. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/News/Press+Releases/IASB+completes+first+phase+of+financial+instruments+accounting+reform.htm>
26. International financial reporting standards. (2009c). IASB seeks input on feasibility of expected loss model. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/News/Press+Releases/IASB+seeks+input+on+feasibility+of+expected+loss+model.htm>
27. International financial reporting standards. (2009č). IFRS 9 Financial instruments. Najdeno 20. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/6B1E767B-C18E-4373-9356-20CFDBD1B998/0/vbFeedbackStatement2009new.pdf>
28. International financial reporting standards. (2009d). Report of the financial crisis advisory group. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu

<http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/2D2862CC-BEFC-4A1E-8DDC-F159B78C2AA6/0/FCAGReportJuly2009.pdf>

29. International financial reporting standards. (2010a). Hedge accounting. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/05439229-8491-4A70-BF4A-714FEA872CAD/0/EDFIHedgeAcctDec10.pdf>
30. International financial reporting standards. (2010b). IFRS 9 Financial liabilities. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/434E5A14-E8BD-4A5D-8422-76FD38709078/0/FSFinLiab2010.pdf>
31. International financial reporting standards. (2010c). Transfers of financial assets. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/11E3DD94-6D23-4046-BAB3-51015DCAF402/0/FeedbackStatementAmendsIFRS72.pdf>
32. International financial reporting standards. (2011). IFRS 9 Financial instruments: Impairment. Najdeno 23. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/2BD9895F-459F-43B8-8C4D-AFE8ACA0A9AD/0/SupplementarydocFinancialInstrumentsImpairmentJan2011.pdf>
33. International financial reporting standards. (b. l. a). About the IFRS Foundation and the IASB. Najdeno 17. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/The+organisation/IASCF+and+IASB.htm>
34. International financial reporting standards. (b. l. b). Consolidation. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Consolidation/Consolidation.htm>
35. International financial reporting standards. (b. l. c). Consolidation and disclosures. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Consolidation/Consol+disclosure/Consol+dis.htm>
36. International financial reporting standards. (b. l. č). Derecognition - Disclosures. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Derecognition/Derecognition.htm>

37. International financial reporting standards. (b. l. d). Expert advisory panel. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Fair+Value+Measurement/EAP/EAP.htm>

38. International financial reporting standards. (b. l. e). Fair Value Measurement. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Fair+Value+Measurement/Fair+Value+Measurement.htm>

39. International financial reporting standards. (b.l.f). IASB response to the financial crisis. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Financial+crisis/Response+to+the+credit+crisis.htm>

40. International financial reporting standards. (b. l. g). IFRS 9 Financial instruments (Replacement of IAS 39). Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Financial+Instruments+A+Replacement+of+IAS+39+Financial+Instruments+Recognition/Financial+Instruments+Replacement+of+IAS+39.htm>

41. International financial reporting standards. (b. l. h). IFRS 9 Phase II Amortised cost and impairment of financial assets. Najdeno 23. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Financial+Instruments+A+Replacement+of+IAS+39+Financial+Instruments+Recognition/Financial+Instruments+Impairment+of+Financial+Assetseplacement+of+IAS+39+Financial+Instruments+Recognition/Financial+Instruments+Impairment+of+Financial+Assets.htm>

42. International financial reporting standards. (b. l. i). IFRS 10 Consolidated financial statements. Najdeno 23. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Consolidation/Consol+disclosure/IFRS+10+Consolidated+Financial+Statements/IFRS+10+Consolidated+Financial+Statements.htm>

43. International financial reporting standards. (b. l. j). IFRS 12 Disclosure of Interests in Other Entities. Najdeno 23. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Consolidation/Consol+disclosure/IFRS+10+Consolidated+Financial+Statements/IFRS+10+Consolidated+Financial+Statements.htm>

44. International financial reporting standards. (b. l. k). Monitoring Board. Najdeno 20. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/The+organisation/Governance+and+accountability/Monitoring+Board.htm>

45. International financial reporting standards. (b. l. l). Standard setting process. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/How+we+develop+standards/How+we+develop+standards.htm>

46. International financial reporting standards. (b. l. m). The organisation. Najdeno 16. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/The+organisation/How+we+are+structured.htm>

47. International financial reporting standards. (b. l. n). Trustees. Najdeno 12. avgusta 2011 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/The+organisation/Trustees/Trustees.htm>

48. Janevska, L. (2004). Prenos kreditnega tveganja. *Bančni vestnik*, 53(3), 42–47.

49. Kovač, B. (2008, 5. april). Finančna kriza. Najdeno 26. junija 2011 na spletnem naslovu <http://juregrm.blogspot.com/2008/04/finanna-kriza-dr-b-kova.html>

50. Leone, M. (2008, 14. april). Bankers: Fair Value Is Like Throwing Gasoline on a Fire. *CFO Magazine*. Najdeno 19. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.cfo.com/article.cfm/11039958>

51. Lewis, M. (2010, april). Betting on the blind side. *Vanity Fair*. Najdeno 19. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.vanityfair.com/business/features/2010/04/wall-street-excerpt-201004>

52. Medvešek Pušnik, d.d. (2008). *Naložbene informacije*. *Brezplačni bilten Naložbene informacije* (str. 1-12). Ljubljana: Medvešek Pušnik, d.d

53. Morrison, A., & Foerster, C. (2008, 13. oktober). Fair value and the Recent Market Turmoil. Najdeno 22. julija 2011 na spletni strani <http://www.mofo.com/files/Publication/311dc9be-332c-47ae-aa60-e1419cc8b20a/Presentation/PublicationAttachment/835226db-e1b1-4db7-8df3-441ddebb8bae/081013FairValue.pdf>

54. OECD. (b. l.). Annex table 59. House prices. Najdeno 2. aprila 2011 na spletnem naslovu
http://www.oecd.org/document/3/0,3746,en_2649_34573_2483901_1_1_1_1,00.html

55. Papa, V. (2010, 18. januar). IFRS 9 – A perspective on financial instrument accounting. Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu
<http://www.accountingtoday.com/news/IFRS-9-Perspective-Financial-Instrument-Accounting-53015-1.html>

56. Pelovski, A. (2009). *Listninjenje kot eden od razlogov za finančno krizo* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

57. *Pojasnilo strokovnega odbora za pojasnjevanje o SOP 12, 10. točka*. Najdeno 9. julija 2011 na spletnem naslovu <http://racunovodja.com/clanki.asp?clanek=2936>

58. *Reforming impairment and amortized cost*. (2010). Najdeno 22. julija 2011 na spletnem naslovu
http://www.deloitte.com/assets/Dcom-UnitedKingdom/Local%20Assets/Documents/Services/Audit/UK_Audit_Reformingimpairmentandamortisedcost.pdf

59. Raghavan, K. (2009, februar). Global Accounting Convergence and U.S. Financial Institutions. *Bank accounting & finance*, 22(2), 14-20.

60. Skok, P. (2009). O nekaterih vidikih hipotekarne krize in njenih vzrokih. *Bančni vestnik*, 58(1/2), 31–38.

61. Slapničar, S. (2009). Razkritja izven-bilančnih poslov. Zbornik referatov/12. Letna konferenca računovodij (str. 1-15). Portorož.

62. Soros, G. (2008, 22. januar). The worst market crisis in 60 years. Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.ft.com/cms/s/0/24f73610-c91e-11dc-9807-000077b07658.html?ncklick_check=1

63. *Summit on financial markets and the world economy*. (2008). Najdeno 18. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf

64. *Svetovna finančna kriza 2007/2008-20'??*. (2008). Najdeno 2. marca 2011 na spletnem naslovu http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/Dobre_prakse/Predstavitve_DP_2008/KLEPEC_Razlaga__DP2008_.pdf
65. Štiblar, F. (2008). *Svetovna kriza in Slovenci, kako jo preživeti?*. Ljubljana: Založba ZRC.
66. Štiblar, F. (b. l.). *Globalna kriza in Slovenija*. Najdeno 20. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.pf.uni-lj.si/media/stiblar.kriza.in.slovenija.pdf>
67. Urbanc, N. (2004). *Kapitalska ustreznost bank v Sloveniji in evropski uniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
68. Véron, N. (2008). Fair Value Accounting is the Wrong Scapegoat for this Crisis. *Accounting in Europe*, 5(2), 63–69.
69. Wallison J. P. (2009, 26. januar). Fair value accounting: A critique. *EconoMonitor*. Najdeno 24. junija 2011 na spletnem naslovu http://www.rgemonitor.com/globalmacro-monitor/255259/fair_value_accounting_-_a_critique
70. Wee Goh, B., Ng, J., & Ow Yong, K. (2009, 28. april). Market Pricing of Banks' Fair Value Assets reported under SFAS 157 during the 2008 Economic Crisis. Najdeno 26. junija 2011 na spletnem naslovu <http://www.capana.net/download/2009papers/Beng%20Wee%20Goh.pdf>
71. Zbašnik, D. (1999). *Mednarodno finančno ravnanje*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
72. *Žepni MSRP 2010*. (2010). Najdeno 21. julija 2011 na spletnem naslovu <http://www.iasplus.com/dttdpubs/2010pocketslovenian.pdf>